... Збудував я, люди, Храм оцей Високий.
В ньому Бог єдиний — то Циганське Слово...
Лекса Мануш

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ДВОТИЖНЕВИК

РОМАНІ ЯГ

Ціна договірна

РОМСЬКІ НАРОДНІ ВІСТІ
МАНУШАНО РОМАНО НЕВІПЕ

№ 8 (113)
ЧЕТВЕР,
5 ТРАВНЯ 2005 РОКУ

• ПОЛІТИКА • СВІТ • ПРАВО • КУЛЬТУРА • МИСТЕЦТВО •

З ДНЕМ ПЕРЕМОГИ, ДОРОГІ ДРУЗІ!
НЄРІПНАСКЕ ДІВЕСЕСА, ДРАҐЕ АМАЛА!

ДО 60-РІЧЧЯ ВЕЛИКОЇ ПЕРЕМОГИ

ФОТО З АРХІВУ

Одна з незабутніх сторінок Перемоги у Великій Вітчизняній війні - остаточне визволення України, у тому числі й Закарпаття.

О 6 годині ранку 6 жовтня 1944 року війська генерала Людвіка Свободи, який очолював Першу бригаду Першого чехословацького армійського корпусу, разом із 67-м стрілецьким корпусом Радянської армії під командуванням генерал-майора І.С.Шмига, взяли штурмом Дуклянський перевал.

Жителі словацьких міст і сіл з радістю зустрічали воїнів-визволителів. Серед тих, хто вийшов на вулиці села Вішні Комарнік 6 жовтня 1944 року, була і жителька села Убля (тепер Словаччина) поблизу Великого Березного, ромка Наталія Каналош (у центрі). Її ви і бачите на світлині поруч із генералом Людвіком Свободою.

Відомо, що пізніше Наталія Каналош переїхала до Великого Березного, де і проживала зі своєю родиною.

Це унікальне фото років Великої Вітчизняної війни вміщене в книзі "Vranov", яку передав нам голова ромського табору Великого Березного Іван Тирпак.

НЕ ВСІ СТОРІНКИ КНИГИ ПРО ВІЙНУ ЩЕ ПРОЧИТАНІ
НА СА ЛІЛА КЕНЬВАКЕ ПАЛО МАРІПЕ НАЙ ҐІНАДЕ

Наближається один із найзнаменніших, найсвітліших днів нашої історії - День Перемоги.

Це свято готували для нас ті, кого нині ми називаємо ветеранами. Зараз це вже літні люди, яким далеко за 80.

Серед них є чимало й ромів, роль яких і участь у війні штучно замовчуються. Достатньо навести лише такий факт: основою партизанського загону Сидора Ковпака спочатку був кінний загін ромів. Та й сам Сидір Ковпак має ромські корені.

Ніде на офіційному рівні не згадується про те, що відомий "майор Вихрь" - Василь Березняк - теж походить із ромської родини.

Єдина поки що в Україні кандидатська дисертація з історії ромів захищена лише в листопаді 2004 року. Її автор - Олександр Бєліков - науковець Донецького інституту штучного інтелекту.

Земний уклін Миколі Бессонову, який до Дня Перемоги підготував унікальне видання - "Книгу пам'яті". В цій книзі він поіменно називає тих ромів, хто брав участь у Великій Вітчизняній війні, подає фотознімки тих, про кого пише, причому тут багато фотографій воєнного часу. Відрадно, що в цій документальній "Книзі пам'яті" є і матеріали про ромів-учасників війни з України.

Через нашу газету автор звертався безпосередньо до ветеранів війни, учасників бойових дій, партизанів, які наближали нашу перемогу, з проханням надати вичерпну інформацію про себе. Ми вдячні Миколі Бессонову за його титанічну працю.

Шкода, що книга підготовлена в Росії і не знайшлося нікого в Україні, хто взяв би на себе подібну важку працю. Однак, це не применшує цінності російської "Книги пам'яті".

Хочеться, щоб у майбутньому якнайдетальніше були висвітлені всі сторінки книги про війну.

Наша газета друкувала розповіді власкорів, читачів, лідерів ромських організацій як про багатьох із тих ромів, хто віддав своє життя за щастя прийдешніх поколінь, так і про тих ветеранів, хто вижив. Не у всіх доля склалася після війни щасливо. Чимало ромів, яким ми нині, у цей святковий день, віддаємо глибоку шану, скніють у крайній бідності, не отримують пенсії, покинуті напризволяще.

Держава має згадувати про ветеранів Великої Вітчизняної, яких стає все менше й менше, кожного дня, дбати про них не лише у свято 9 Травня, а постійно.

А для того, щоб усі сторінки великої книги про Вітчизняну війну були написані, потрібно історикам, журналістам, письменникам йти до ветеранів за свідченнями, за живими розповідями про те, як йшли до Великої Перемоги, аби документально зафіксувати те, що з роками може зникнути. Нас же, у першу чергу, цікавлять розповіді про ромів - ветеранів війни. Давайте братися за цю роботу разом.

Зі святом вас, шановні ветерани Великої Вітчизняної війни! Здоров'я вам, сили, бадьорості!

Ваші діти, онуки і правнуки пишаються вами. Низько вклоняємося вашому подвигу!

Редакційний колектив

"Щоб світ у пожарищах не горів..."
"Гой е лума те на пгабол андо пгабаріпе..."

Фашистські орди сунули на нас -
Розрухи й смерті,
Скільки ми зазнали...
Була тяжка
Та визвольна війна,
Найбільша з усіх воєн -
Вітчизняна.
Щоб світ у пожарищах не горів,
Щоб край покласти
Страхітливим війнам,
Вели вперед визвольні прапори
Від Сталінграда нас
Аж до Берліна.

Михайло Булах,
м.Новомосковськ Дніпропетровської області

З Великоднем!
Бара патрадяса саворе ромен анде Україна!

Дорогі друзі, браття і сестри!
Щиро вітаємо з Великодніми святами!
Спокою, злагоди, здоров'я, щастя, радості і благодаті вам і вашим сім'ям!
Христос Воскрес!

"Романі Яг"

РОМ-ПРЕС

У нас є "величезний запас потужності"

Прем'єр-міністр України Юлія Тимошенко вважає, що в українського уряду ще є "величезний запас потужності" для стримування цін на фактично всі види бензину в Україні. Про це вона сказала після чергового засідання Кабміну.

Депутати ВРУ побували на Тузлі

Спеціальна тимчасова комісія Верховної Ради з питань парламентського контролю за режимом державного кордону в районі острова Тузла побувала на косі Тузла, що у Керченській протоці.

Інфляція у квітні становила 0,8%

На засіданні уряду Прем'єр-міністр України Юлія Тимошенко заявила, що незважаючи на негативну "спадщину" - 6,3% інфляції у четвертому кварталі 2004 року, новій владі вдалося суттєво її зменшити.

До кінця року курс гривні до долара становитиме 5,11 гривні

Голова Національного банку України Володимир Стельмах упевнений, що до кінця року курс гривні до американського долара становитиме 5,11 грн. за долар.

Участь у телевізійному конкурсі

Європарламент разом із Європейським союзом оголосили про початок відбору телевізійних передач для вручення нагороди CIVIS media prize, яка присуджується кращим телепрограмам, що висвітлюють теми національних меншин. Цього року CIVIS media prize уперше надає можливість участі у конкурсі програмам, які розповідають про життя і ромської меншини.

Фотокнига

Професійний фотожурналіст та активіст Нігел Дікінсон працює над проектом книги-фотоальбома, присвяченого різним аспектам життя ромів у Європі. Книга включатиме фотоілюстрації періоду Другої світової війни, етнічних зачисток у м.Косово, біженців, депортованих іммігрантів. Є тут і кадри з релігійної тематики, традицій, сучасного життя.

"Джено" надає допомогу

Чеська ромська асоціація "Джено" видає щомісячний ромський соціально-культурний журнал "Амаро Грендалос" і на власній радіостанції Radio Rota транслює традиційну і сучасну ромську музику, новини та події. Крім того, "Джено" надає допомогу місцевим ромським організаціям у проведенні різних культурних та соціальних заходів, підтримує ромську молодь у навчанні. Одним із основних напрямів діяльності асоціації є посилення активної участі ромів у політичному та суспільному житті країни.

Стецьків просить "закопати сокиру війни" на період "Євробачення"

Президент Національної телекомпанії України Тарас Стецьків сподівається, що до 11 травня - дня першої репетиції "Євробачення-2005" у столичному Палаці спорту будуть створені всі умови для проведення конкурсу. Про це він заявив на прес-конференції 27 квітня.

Томенко буде нараховувати "особливу" пенсію

Кабінет Міністрів України затвердив віце-прем'єр-міністра України Миколу Томенка головою Комісії з установлення пенсій за особливі заслуги перед Україною при Кабінеті Міністрів України.

Вибори-2004 в Україні обійшлися державі приблизно в 500 мільйонів

Згідно з даними фінансового звіту Центральної виборчої комісії про використання бюджетних коштів, які були виділені на виборчу кампанію, вибори президента України-2004 обійшлися державі приблизно в 500 мільйонів.

Чорноморський флот Росії залишиться в Криму до 2017 року

До 2017 року Чорноморський флот Росії базуватиметься в Криму. Україна, зі свого боку, виконуватиме свої зобов'язання в межах підписаного договору. Тим часом, сторони продовжать доробку документів, що регламентують перебування російського флоту на українській території. Про це заявили за підсумками переговорів у Москві міністри оборони двох держав Сергій Іванов та Анатолій Гриценко.

"Україна чесно виконуватиме свої зобов'язання, і Чорноморський флот перебуватиме до 2017 року. Я хочу повністю виключити спекуляції з цього приводу", - заявив міністр оборони України Анатолій Гриценко на прес-конференції після переговорів із Сергієм Івановим.

Судовий процес проти екстремістів

У квітні ц.р. в регіональному суді м. Потсдам розпочався кримінальний процес проти жителя Берліна, екстреміста Себастіана Д. (22 роки) та його подруги 22-річної Дженні П., яких звинувачують у спробі вбивства.

Ще 14 липня 2001 р. антифашистська організація "Splitz and the Antifa" організувала цілодобовий антирасистський фестиваль під гаслом: "Цей світ належить нам". О 4 годині ранку екстремісти кинули 4 пляшки з горючою сумішшю на сцену. Сцена спалахнула. Почалася паніка, і тільки випадково ніхто не постраждав. Проти Дженні П. висунуті звинувачення ще й в іншому злочині - спробі підпалу ромського табору сінті у ніч з 29 на 30 липня. Мінімальне покарання, на яке може сподіватися кримінальна парочка, - 10 років ув'язнення.

ДИСКРИМІНАЦІЯ В ІТАЛІЇ

Те, що роми, які проживають в Італії, постійно зустрічаються з дискримінацією у всіх аспектах їхнього життя, - не новина. І незалежно від того, чи це громадяни Італії чи ні, іммігранти чи біженці, - роми не мають доступу до основних прав людини нарівні з іншими представниками населення Італії. Це стає очевидним навіть під час щоденного перегляду італійських телепередач, прослуховування радіо-новин та ознайомлення з періодичними виданнями, які в той чи інший спосіб допомагають посилити та вкорінити негативні стереотипи та погляди в італійському суспільстві щодо представників ромського населення.

Та найбільше дивує те, що все це відбувається в країні, яка має більше ніж достатньо документів та законів, які, будучи застосовані належним чином, могли б докорінно змінити життя дискримінованих ромів. Це, наприклад, і ратифікована 13 жовтня 1975 року урядом Італії Міжнародна конвенція з ліквідації всіх форм расової дискримінації, і Європейська конвенція захисту прав людини та основних свобод, ратифікована 26 жовтня 1995; це і Конвенція захисту нацменшин, яка в Італії набрала чинності 3 березня 1998 року, та багато інших законів, які поки що, на жаль, тільки формально забезпечують рівність прав усім жителям країни.

Проблему дискримінації ромів у Італії загострює ще й той факт, що уряд країни досі не визнав ромське населення за національну меншину. Закон "Норми, що стосуються захисту мовних та історичних меншин", прийнятий 15 грудня 1999 року, визнає присутність в Італії щонайменше 12 меншин, але уряд чомусь вирішив неможливим включити ромів у цей перелік. Таким чином, високопосадовці країни не зробили і не роблять жодних зусиль, щоб побороти дискримінацію та расизм щодо представників ромського населення, які панують у суспільстві Італії.

Хорошим стартом у ліквідації насилля та пригнічення міг би стати жорсткий контроль висловлювань та візуалізацій, які використовують мас-медіа при висвітлюванні подій, пов'язаних з ромським населенням, та заборона такого висвітлення, яке принижує гідність ромської спільноти і веде до посилення ворожого ставлення суспільства до ромів.

"Roma Rights", № 1, 2005, підготувала Олександра Федина

ОТРИМАНО НОВІ ДОКАЗИ ІНДІЙСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ

Сі нейве факти со аме сам анда Індія

Професор університету Західної Австралії Люба Калайджієва та її колеги вивчили походження 8 з 10 мільйонів жителів Європи, яких прийнято називати Gypsies (перекручене від "єгиптяни" - Egyptian). Отримано нові докази того, що роми походять не з Єгипту, як говорить легенда, а з Індії.

Група Калайджієвої вивчала генетику ромів понад 10 років: аналізувала п'ять генетичних мутацій, пов'язаних із деякими хворобами, досліджувала різні хромосоми, що містять так звані "генетичні маркери", а також зміни в ДНК.

Порівнявши генетичні зразки жителів Індії та Європи, вчені виявили подібність у генетичних маркерах і дійшли до висновку, що перша група ромів, можливо, близько 1 тисячі осіб, прибула в Європу 32-40 поколінь тому, або 800-1000 років. Сама теорія про індійське походження ромів далеко не нова - її було висунуто близько 200 років тому, спираючись на спорідненість ромської мови й індійський санскрит. Однак, за словами австралійських дослідників, біологічних і генетичних доказів дотепер пред'явлено не було.

Калайджієва думає, що термін Gypsies, таким чином, не точний. До того ж роми самі віддають перевагу, коли їх називають Roma, Romani або Romany.

Валерій Новосельський

СВЯТО У ДОНЕЦЬКУ

СВЕНТО АНДО ДОНЕЦЬКО

Святково прикрашена зала Донецького обласного Палацу дітей та юнацтва, на сцені "горить" ромське вогнище, стоїть самовар, виблискують жіночі прикраси - "мірікля" на фоні картатих ромських хустин - Донецьке обласне культурно-просвітнє товариство ромських жінок "Мірікля" відсвяткувало 8 квітня свій перший день народження. Ця дата збіглася з Міжнародним днем ромів та 10-річчям Театру циганської пісні й танцю "Шатріца".

Серед близько трьохсот глядачів найбільше було ромів. Зайшли привітати і представники інших національно-культурних об`єднань. Дуже приємно було бачити численну делегацію від Донецького обласного товариства корейської культури. Квітами та палкою промовою привітав присутніх із Ромським днем Юрій Келерман від Донецької міської громадської організації "Єврейський центр" та Спілки громадських організацій "Донецька обласна єврейська община". Квіти, побажання добра від Донецької громадської організації "Культурно-просвітнє товариство білорусів "Неман" та привітання від Федерації грецьких товариств України й багатьох інших наших добрих друзів надихають нас на серйозну роботу.

Цього святкового дня своє мистецтво продемонстрували юні солісти школи-студії "Кхаморо", серед яких є цілі родини - Луганських, Савіків, Чернишових, Гомонових, Хлебакових, Фарзаліних та інші.

Свято відбулося завдяки Донецькому обласному комітету з міграції, особливо його співробітникам Світлані Юріївні Кузнєцовій та Євгенії Василівні Орел, а також спонсорам та Благодійному ромському жіночому Фонду "Чіріклі", яким хочеться в черговий раз подякувати! Щира подяка й нашим друзям - музикантам, керівникам циркової студії та операторам за підтримку і співпрацю. На святі діти отримали солодкі подарунки від об`єднання "Київ-Конті". Гостинна хазяйка Тамара Іванівна Величко тепло привітала всіх зі святом.

Свято надало змогу поспілкуватися у колі друзів, зігріти серця глядачів палкими ромськими піснями і темпераментними танцями, знайти нових прихильників, ще раз порушити ромські питання у суспільстві та привернути увагу спільноти до ромів.

Наталія Варакута, голова Донецького обласного культурно-просвітнього товариства ромських жінок "Мірікля"

ДО 60-РІЧЧЯ ВЕЛИКОЇ ПЕРЕМОГИ

НАШ ГЕРОЙ

АМАРО ВОЙНІКО

Михайло Іванович Саненко народився в ромській сім'ї 27 серпня 1926 року в селі Нехайки Черкаської області. Через деякий час їхня родина переїхала у село Положаї Переяславського району. Освіта у Михайла Івановича - п'ять класів, закінчив школу в 1940 році, був комсомольцем. У 1943-му, коли йому виповнилося 17 років, добровільно пішов на фронт слідом за старшим братом Іваном. Призваний був Переяслав-Хмельницьким військовим комісаріатом. Присягу прийняв 15 листопада 1943 у 52-му запасному стрілецькому полку, де і був зарахований автоматником.

З лютого по вересень 1944-го року воював у 136-й стрілецький дивізії 49-го стрілецького батальйону, а потім чотири роки служив командиром кулеметного відділення, командиром зброї гвардійського полку мінометного дивізіону. Після війни так і залишився в армії. Служив і шофером, і стрілцем, і командиром саперного відділення.

Михайло Саненко брав участь у боях, бойових діях, походах, винищувальних операціях аж до 9 травня 1945 року, до дня великої Перемоги. Михайло Іванович був одним із перших радянських солдатів, котрі брали участь у битві на річці Одер. У цьому бою отримав поранення, але дійшов до Берліна, де також наближав перемогу, беручи участь у бойових діях. Демобілізувався вже після війни у званні сержанта.

За особисту хоробрість під час Великої Вітчизняної війни був нагороджений орденом "Червоної зірки" (на жаль, документ не зберігся, але орден збережено), орденом "Слави" 3-го ступеня. Й досі сім'я Михайла Івановича зберігає орденську книжку ВN№ 090039, видану вже після війни - у 1948 році. До речі, брат Михайла - Іван, з яким він під час війни листувався, був тяжко поранений і помер у Німеччині, не доживши один місяць до Дня Перемоги.

Після звільнення з лав радянської армії Михайло Саненко працював на виробництві. Щоб заробити гроші на квартиру (німці знищили їхній будинок), Михайло Іванович працював, не покладаючи рук. Він завербувався на Далекий Схід, у с. Інокентівку, у риболовецьку артіль. Працював також у Казахстані, в Акмолінській області, на руднику, потім - на урановій шахті. Лише в 1957 році він придбав своє власне житло та влаштувався на постійну роботу головним механіком бази "Укропт-тм'ясоріторгу" в м. Черкаси.

За відмінну работу мав 8 грамот, які зберігають його близькі.

Михайло Іванович Саненко помер 26 березня 1997 року. Світла пам'ять про нього збережеться у серцях не лише його рідних, а й усіх, хто знав і любив цю добру, працьовиту людину, ветерана Великої Вітчизняної війни.

Людмила Кравченко,
м.Бровари

У СЕРПНІ 1941

АНДО АВҐУСТУШО 1941

■ Цей теплий серпневий день став останнім для Григорія Дмитровича Михайленка та його сина Гриші. Багато постраждало в роки Великої Вітчизняної війни мирних жителів, що проживали в Україні. Біль утрати близьких і рідних торкнувся багатьох родин. Але випадок, який трапився в серпні 1941 року під Києвом у селі Березані, змусив із жахом здригнутися всіх. Розповідаю зі слів доньки Григорія Дмитровича Катерини Максимівни Макаренко про свого батька. Про все це вона дізналася від матері і своїх рідних.

Григорій Дмитрович був кочовий ром серво. Світло-русявий, сроокий, і прізвисько в нього було "Рябий Грицько". На початку війни йому було близько 40 років. Був одружений із Марією, мали двох дітей: сина - Гришу, 16 років, і донечку - Катю, яка народилася 23 квітня 1941 року.

Розповідає Катерина Максимівна.

- У роки війни, як розповідала мені мама, ромські родини, кочуючи, переїжджали з області в область, і наша сім'я зупинилася в селі Березані, за 70 кілометрів від столиці України. Сталося так, що батько конями поїхав у найближче село, зіткнувся з німецьким патрулем, його обшукали і привели в комендатуру за підозрою у зв'язку з партизанами. Утримували там. Син Гриша пішов шукати батька і знайшов його в комендатурі. Не відпустили й Гришу. Пізніше німці вивели їх ближче до лісу, кинули їм лопати і, погрожуючи автоматами, змусили рити могилу. Григорій Дмитрович, благаючи, став на коліна, щоб відпустили сина, бо той був ще дитиною. Але його ніхто не слухав. Зі слів очевидців, один із німців ударив батька прикладом автомата. Вони рили могилу і плакали. Коли закінчили, їм дозволили попрощатися і відразу ж у цій могилі і застрелили.

Після війни ми з мамою їздили на те місце, де вони загинули. Мені було тоді 11 років. Знайшлися навіть люди, які розповіли, як усе сталося, як вони плакали і молили про пощаду. І ці люди бачили це все і теж плакали, але нічим не могли допомогти. Так склалася доля мого батька.

Минули роки, мама вийшла заміж, узяла прізвище мого вітчима. Тому я не Михайленко, а Макаренко. Нині проживаю в місті Новомосковську Дніпропетровської області, маю двох синів, три доньки і багато онуків.

Артур Мусієнко,
м.Новомосковськ
Дніпропетровської області

На світлині: *Катерина Максимівна Макаренко с онученятами Анею і Діаною*

ПРОБЛЕМИ ІСНУЮТЬ. ЧАС ВИРІШУВАТИ...

ПРОБЛЕМИ СІ. ВРАМА ТЕ КЕРАС...

Днями Виноградівською районною радою було проведено нараду, де розглянуто комплекс заходів щодо поліпшення умов проживання ромського населення.

На зібранні були присутні представники райдержадміністрації та начальники майже всіх районних структур (охорони здоров'я, освіти, внутрішніх справ, соціального захисту населення, сім'ї та молоді, роботи з неповнолітніми та інші). Сюди ж були запрошені також голови сільських рад і представники ромських громад.

На нараді була і Ольга Бумбі, голова громадської жіночої організації "Бахтало Ромні". Ось що вона розповіла.

Зокрема, Олег Любімов, голова райдержадміністрації коротко зупинився на тих досягненнях, які були зроблені протягом минулого та нинішнього років, й наголосив, що існують іще великі проблеми, які потрібно вирішувати спільно. Адже проблем багато, і всі відразу вирішити не в змозі. В першу чергу також потрібно, щоб кожен дорослий ром мав паспорт, тоді діти будуть усі зареєстровані й зможуть отримувати соціальну допомогу. Медико-консультативний центр ромів Виноградівщини, який був відкритий за підтримки Карпатського Єврорегіону у 2003 році, потрібно підтримати за рахунок бюджету райдержадміністрації, бо гранти закінчилися, а людям похилого віку його дуже зручно відвідувати з метою оздоровлення й консультацій. Заплановано також провести світло у табір, а електролічильник поставити один для всіх жителів: платитиме кожна сім'я всього по 5 грн. на місяць. Завезено буде гравій, щоб полагодити дорогу до табору, бо туди добратися у погану погоду дуже важко.

Такі вулиці у Виноградівському таборі

Приємно і те, що голова Великокомʼятської сільради Іван Бабинець добре відгукнувся про роботу ромського лідера цього села Ласла Дюрі, який активно працює й уперше в селі організував недільну школу, де роми різного віку мають можливість навчатися грамотності. У м.Виноградів при центрі "Карітас" товариство "Романо Дром" отримало кілька приміщень для роботи перукарні. Тут за підтримки Карпатського Фонду сім дівчат здобуватимуть професію перукаря й матимуть можливість для працевлаштування. Розміщений в цьому приміщенні і центр юридичної допомоги ромам, що працює за фінансової підтримки Посольства США в Україні.

Серед ромів багато хворих на туберкульоз. Більшість жителів табору не розуміють значимість проведення флюорографії, тому заплановано в медичний центр, що розташований поблизу, завезти спеціальний апарат на цілий тиждень, щоб кожен ром зміг зробити флюорографію. Так легше буде виявити хворих і надати невідкладну медичну допомогу. Такий захід буде проведено по всій Виноградівщині. Боротьба з туберкульозом - один із головних напрямів у медицині. Відрадно і те, що жителів табору почали забезпечувати питною водою: протягом останніх двох років його мешканці вживали воду для пиття і приготування їжі зі струмка, що протікає поруч. Нещодавно в таборі відкрито одну діючу колонку. Для того, щоб територія не була забрудненою і не панувала антисанітарія, комунальні служби поставлять 3 контейнери для сміття й будуть їх вивозити з табору за рахунок міської ради.

Ласло Дюрі

Чимало невідкладних питань порушувалося учасниками наради, вирішувалися важливі питання, однак плідній і злагодженій роботі заважали некоректні виступи депутата районної ради, підприємця Василя Пінцейші. Через його некоректні виступи, які були як ложку дьогтю у діжку меду, частина пропозицій ромських лідерів не були прийняті. А ці безпідставні факти у його виступах, створення конфліктних ситуацій й вдавання з себе "добродія" багатьом присутнім не подобалося й взагалі не личило депутату райради так поводитися.

Однак, сподіваємося, що наступна нарада пройде активніше, плідно й ті питання, які не були вирішені, будуть розглянуті й втілені в життя. А те, що намітили, час впроваджувати.

Валентина Опаленик

КИЇВСЬКА БАЙКА ПРО "ЦИГАНСЬКИЙ ВІЗ"

КИЇВСЬКО ПАРАМІСІ ПАЛО "РОМАНО ВУРДОН"

■ На карті України ми з легкістю можемо відшукати місто Кам'янець-Подільський Хмельницької області. Кожен ром, який прочитає попереднє речення, поставить собі запитання: " Чим же важливе саме це місто для ромів?". А й дійсно, чим? Адже за статистичними даними 2001 року, в м. Кам'янець-Подільському ромські сім'ї не проживали. Але це місто таки важливе для ромського народу. На це питання дала відповідь газета "Романі Яг" ще 9 червня 2003 року, коли надрукувала статтю "Київська байка про циганський віз".

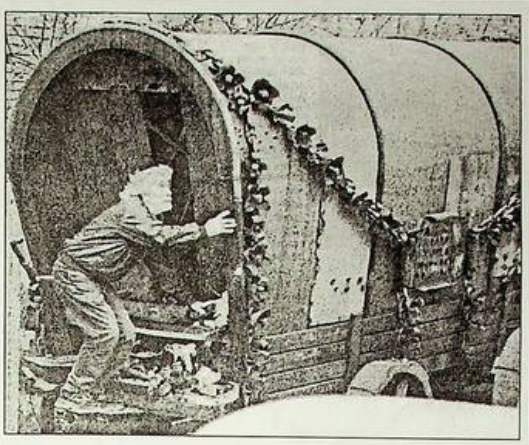

У цій статті йшлося про пам'ятник ромам, які були розстріляні у Бабиному Яру. Про те, що такий пам'ятник дійсно існує: він був виготовлений, але через деякі обставини не був установлений, де планувалося в місті Києві у Бабиному Яру. В статті також йшлося про те, що єдиним власником пам'ятника є Київське міське товариство "Романіпе", головою якого є Володимир Петрович Золотаренко.

У газетному матеріалі було також сказано про таємниче зникнення пам'ятника з міста Києва.

І досі ромів турбують такі питання.

1. Чи справді був виготовлений пам'ятник загиблим ромам, жертвам геноциду часів Великої Вітчизняної війни?

2. Чому в Бабиному Яру, який в м. Києві, не стоїть пам'ятник загиблим ромам, жертвам Голокосту у 1941-1945 роках?

3. Куди подівся пам'ятник, про який йшлося у статті?

4. Чим важливе місто Кам'янець-Подільський для ромів?

На ці слушні питання, які турбують і по сей день ромський народ, наразі дає відповіді і доповнення до статті "Київська байка про циганський віз" людина, котрій була і є не байдужа доля єдиного в Україні пам'ятника ромам, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни; людина, котра безпосередньо брала участь у долі "Циганського воза".

Ця людина - заступник голови української секції Міжнародного товариства прав людини - Борис Іванович Глазунов.

Пропонуємо шановним читачам розмову з ним.

- Борисе Івановичу, що вам відомо з приводу пам'ятника загиблим ромам? Якщо можете дайте відповіді ромському народу на вищепоставлені питання.

- Будь ласка. Відповім. Восени 2001 року до мене звернувся голова Київського міського товариства "Романіпе" Володимир Петрович Золотаренко з проханням посприяти встановленню пам'ятника ромам, розстріляним у Бабиному Яру.

Протягом кількох років уже готовий пам'ятник вони не мали змоги встановити з тієї причини, що для цього їм не виділяли місце.

Володимир Петрович доклав великих зусиль для того, щоб "Циганський віз" був виготовлений. Завдяки наполегливості і бажанню зробити добру справу, йому вдалося вмовити керівництво благодійного фонду "Взаєморозуміння і примирення" виділити основну суму коштів для очолюваної ним громадської організації "Романіпе", певну частину коштів надали самі роми. Також Золотаренко домовився про виготовлення пам'ятника на заводі "Ленінська кузня".

Після звернення Володимира Петровича до мене з приводу встановлення пам'ятника, я пішов з клопотанням до Київського міського голови пана Омельченка з проханням вирішити це питання.

Олександр Олександрович віддав розпорядження з'єднати його з начальником міського управління охорони пам'яток Р.І. Кухаренком. Запитавши Руслана Івановича, чому і досі не встановлено пам'ятник, і почувши його відповідь, мер Києва здивовано підняв брови і передав трубку мені з проханням поговорити самому, щоб не було "зіпсованого телефону". Руслан Іванович сказав мені те, що перед цим повідомив і міському голові, що вони готові хоч зараз дати дозвіл і виділити місце для встановлення пам'ятника, але він має інформацію, що "Циганський віз" вивезли із Києва і встановили у Кам'янець-Подільському.

Я дуже здивувався: цього не може бути, адже до мене за допомогою звернувся керівник організації, яка є власником цього пам'ятника, але пообіцяв панові Кухаренкові уточнити це питання і зателефонувати йому. Цього ж дня я зв'язався з Володимиром Петровичем Золотаренком і запитав його, коли він востаннє бачив пам'ятник, далі передав йому розмову з Р.І. Кухаренком.

Наступного дня Володимир Петрович повідомив, що в тій організації, в якій вони залишили пам'ятник на зберігання, дійсно, пам'ятника немає. Він зник. Як йому вдалося з'ясувати, пам'ятник забрали: Анатолій Ігнащенко - архітектор, який брав участь у створенні "Циганського воза", та Петро Дмитрович Григоріченко - голова Конгресу ромен України, а ті, не розбираючись, хто є власником, віддали.

Почалися пошуки зниклого пам'ятника. Знайшовся він дійсно у Кам'янець-Подільському. Ми зателефонували Кам'янець-Подільському міському голові О.В. Мазурчаку і домовилися про зустріч.

На жаль, вибори 2002 року затримали нашу поїздку, та на початку літа цього ж таки року ми приїхали з В.П. Золотаренком до Кам'янець-Подільська і зустрілися з міським головою паном Мазурчаком. Олександр Володимирович розповів, що до нього приїхали Анатолій Ігнащенко та Петро Дмитрович Григоріченко і запропонували встановити пам'ятник ромам, які загинули від фашистського геноциду, в Кам'янець-Подільському.

Він, розуміючи, що такий пам'ятник має стояти, дав згоду, і пам'ятник встановили. Звинувачувати цю розумну, висококультурну й толерантну людину ми не маємо права: він не знав усієї правди.

Коли В.П. Золотаренко розповів міському голові Кам'янець-Подільська всю детективну історію про цей пам'ятник, показав усі документи на його виготовлення і право власності, то Олександр Володимирович сказав Володимиру Петровичу: "Ви дійсно маєте всі права на цей пам'ятник, його у вас фактично вкрали, і якщо ви захочете його забрати у Київ, я не можу заперечувати ". Потім він повіз нас до місця, де встановлений пам'ятник.

В.П. Золотаренко, ще до того, як побачив його встановленим, був налаштований забрати його у Київ, щоб встановити у Бабиному Яру. Але потім дивлячись на "Циганський віз", він сказав: "У світі дуже мало пам'ятників ромам, а тут уже встановлено, я не можу забрати цей пам'ятник, навіть заради того, щоб відвезти його у Бабин Яр, де він би мав стояти".

Я підтримав цю його думку. Ми подякували Кам'янець-Подільському міському голові О.В. Мазурчаку за людяність і добре серце, після чого поїхали додому.

Так Борис Іванович Глазунов своїм доповненням підтвердив усе, про що писала у статті "Київська байка про циганський віз" наша ромська газета "Романі Яг".

Розмову із заступником голови української секції Міжнародного товариства прав людини Борисом Івановичем Глазуновим вела наш спецкор Людмила Кравченко

"ЦАПИ ВІДБУВАЙЛИ" В РОСІЇ

"БУЗНЕ ДОШАЛЕ" АНДЕ РУСІЯ

Як слідує з бесіди кореспондента "Radio France Internationale" (Франція) Беатріс Левейє з автором доповіді про становище ромів у Росії Маліком Салемкуром, становище ромів у Росії катастрофічне.

У Росії нині проживає, за неофіційними даними, від 150 до 300 тисяч ромів. Проте ніхто не проводив серед них офіційний перепис населення.

Життя ромів останнім часом, коли в Росії відродилися і набрали силу націоналістичний та расистський рухи, стало нестерпним. Виявлення расової нетерпимості у країні прямо пов'язане з подіями в Чечні. Ромів називають "чорними", вкоренилися певні негативні стереотипи. Роми Росії живуть між двома вогнями: з одного боку, влада, яка часто не бажає давати роботу і житло "підозрілим особам", а з іншого - скінхеди, які, незважаючи на всі зусилля правоохоронних органів, користуються практично повною безкарністю.

Ромський народ у Росії є "цапом відбувайлом". І його ніхто не захищає. Навпаки, місцеві власті, міліція, прокуратура всіма силами намагаються не помічати ромської проблеми, нерідко вдаючись до насилля у спілкуванні з ромами.

До того ж, більшість ромів Росії живуть у суцільних злиднях, вони завжди були і залишаються тут людьми другого сорту.

<valerynovoselsky@yahoo.com>

СПРАВЕДЛИВІСТЬ БУЛА ВІДНОВЛЕНА

26.02.2005 року о 23.30 по вул. Сучасній міста Слов'янська була вчинена ДТП. Водій автомобіля "Мерседес 200" А.В. Кузьменко, державний номер АВ 24 41 АН, порушивши правила дорожнього руху, врізався в автомобіль "Опель кадет", державний номер 273-43 ЕН, який стояв біля зупинки "Хімік". Автомобіль належав на правах власності рому Анатолію Миколайовичу Скворцову, який мешкає у м. Слов'янську, вул. Степова. Скворцову був заподіяний значний матеріальний збиток у сумі 13100 грн, і автомобіль відновленню не підлягав.

А.Н.Скворцов на своєму автомобілі як таксі здійснював приватні перевезення, і чим заробляв на життя своїй родині. Працівники ДАІ всіляко намагалися не зареєструвати даний факт ДТП, а А.В. Кузьменко категорично відмовився відшкодувати збиток. Завдяки втручанню нашої організації (була написана скарга в прокуратуру, юрист був присутній у суді при розгляді адміністративної справи) А.В. Кузьменко був притягнутий до адміністративної відповідальності. А.Н.Скворцову цілком відшкодована матеріальна і моральна шкода.

Ілля Голубєв, голова Донецької обласної організації "Кетане", правозахисний центр Донецької обласної організації "Кетане"

Пом'янули жертв геноциду

ПОМІНІСАРДЕ ЛЕ МУДАРДЕН ПОРАЇМОСА

За давнім ромським звичаєм, російські роми вшанували 7 квітня пам'ять одноплемінників - жертв нацистського геноциду. На Берсенєвській набережній Москви-ріки, напроти храму Христа Спасителя, після невеликого мітингу роми, що зібралися тут, поклали в пам'ять про загиблих вінки на воду.

Напередодні Міжнародного дня ромів представники Російської національно-культурної автономії циган, у керівництві якої значну роль відіграють актори ромського театру "Ромен", організували обряд поминання ромів, які загинули в роки Другої світової війни. За неповними даними, внаслідок нацистського геноциду загинули понад півмільйона ромів - громадян багатьох європейських держав. Роми, поряд з євреями, за законами нацистської Німеччини, визнавалися "расово неповноцінними" і підлягали або знищенню під час каральних операцій у місцях свого проживання, або відправленню в табори смерті.

Відповідно до версії сучасних дослідників, предки нинішніх ромів - вихідці з північної Індії (ремісники, актори, а також ті, хто жив за рахунок милостині) - на історичній батьківщині належали до нижчих каст (варнів), з огляду на це не зазнали впливу ні доктрини, ні культу індуїзму. В діаспорі роми номінально приймали віросповідання більшості населення тієї країни, де вони жили, однак при цьому зберегли загальні релігійно-космологічні уявлення і звичаї індійського походження.

"Благовест-інфо"

РОМ-ПРЕС

Церемонія у Доня Градіна

Наприкінці квітня у місті Доня Градіна Сербської Республіки зібралися тисячі людей, щоб відзначити 60-річчя визволення з концтабору в Ясеновачі, де під час Другої світової війни загинули понад 700 000 сербів, євреїв, ромів та антифашистів. Церемонія відбулася під гаслом: "Ми ніколи не забудемо того страшного геноциду, під час якого загинули сотні тисяч невинних людей тільки за те, що вони належали до певних етнічних груп."

"Після п'ятої вечора вам нічого робити у центрі села..."

"Пала панчто врама пре ратяте туменґе най со те керен андо машкар ле ґавеске..."

Міліція мовчить - роми потерпають

МІЛІЦІЯ Е ЯКГА ПГАНДАВЕЛ - ЛЕ РОМЕН МАРЕН

■ Події останніх місяців, які відбуваються у невеличкому гірському селі на Закарпатті, змусили здійснити виїзд представників обласного правозахисного центру "Романі Яг" і розібратися з ситуацією на місці.

Демократичні процеси, що намітилися у ході помаранчевої революції, вселили надію у зміни в суспільстві не тільки пересічних українців, а й ромів. Проте, деякі місцеві жителі зрозуміли поняття демократії як вседозволеність, безкарність. Почала піднімати голову розбещена грошима молодь.

Свого часу наша газета порушувала актуальні проблеми майже півторатисячної ромської громади. Наголосимо тільки на тому, що ромів від інших мешканців села роз'єднує швидкоплинна річка Уж (правда, в останні десятиріччя навколо табору побудовано багато будинків і неромами), яка ніби робила штучний розподіл мешканців села - на "цивілізований центр" та людей поза суспільством - ромів.

Суцільна бідність, напівжебраче існування ще більше додавало цим стосункам гостроти. Все це і призвело до того, що серед жителів села почала створюватися своєрідна група молодиків, яка накачувала свої м'язи у спортивному клубі. Оскільки сили не було куди подіти, то об'єктом її застосування стала ромська громада.

Одинокі випадки нападів на ромів траплялися і раніше. Так, молодого хлопця Руслана Д. під час Новорічних свят було вигнано з приміщення з ігровими автоматами. До того ж від нього вимагали гроші. Після того, як Руслан відмовився їх віддати і почав втікати з приміщення, його наздогнали у центрі міста і жорстоко побили. Підбурювачем бійки був місцевий житель.

Наведемо ще кілька прикладів

...У період весняних робіт багато ромів виїжджають на Львівщину, Івано-Франківщину та Тернопільщину на сезонні польові роботи. Виїжджають цілими сім'ями,

Згорьована ромка

встановлюють тимчасові намети у лісопосадках і цілий день, не розгинаючи спини, працюють на полі. Отримують розрахунки частково грішми, частково натурою - картоплею, яку везуть додому у В.Березний. Ось такі люди і стали об'єктами нападів.

...П'ятнадцятого березня було жорстоко побито Ратху С., яка поверталася з біржі праці, де вона зареєстрована. У жінки в сім'ї виховується шестеро дітей, всі хворіють на туберкульоз. "Чому сьогодні зібрали тільки ромів, а не тих білих, які б'ють нас? Чому міліціонери нас не захищають? Ми не маємо роботи, тому їдемо з села на заробітки, привозимо звідти гроші, аби прогодувати свої сім'ї. За що над нами знущатися?"- запитує Ратха.

...Двадцять третього березня на транспортному мості, що з'єднує береги Уж в селищі В.Березний, троє молодих хлопців зупинили Марію Т., яка несла привезений з Самбора мішок картоплі. Його силою відібрали й викинули у болото. Прийшла додому без картоплі. Як наслідок, діти залишилися голодними і не пішли до школи.

...Микола Т., якого молодики у

Під час зборів

масках били палицями й битами на залізничному вокзалі. Разом із ним було і побито його дружину. Вони зверталися за допомогою до міліціонерів, які чергували на вокзалі, проте вони відмовилися втручатися у бійку.

...Шістнадцятого квітня був жорстоко побитий чотирма особами Дезідерій С. До сьогодні (на 28 квітня) відчуває проблеми з нирками, грудною кліткою. Майже півгодини пролежав непритомним після того як його побили.

На жаль, подібних прикладів можна навести багато. Ми взяли заяви і від кількох потерпілих ромів, які звернулися до правозахисного центру, оскільки їхні неодноразові заяви до правоохоронців закінчувалися відмовою. Це заяви Василя С., Михайла К., Василя Т., Марії Т. та інших.

Роми залякані. Оскільки не знають, хто буде наступним, кого знову "зустрінуть" місцеві нападники. Не дай Боже, що одного разу бійку не вдасться відвернути, бо роми будуть захищатися гуртом... І на якому боці тоді стоятиме міліція?

Аладар Адам,
Євгенія Навроцька
з Великого Березного

ДО 19-Ї РІЧНИЦІ АВАРІЇ НА ЧАЕС

ЛІКВІДАТОР

МУНТИЙСАРДЕМ

■ На теперішньому етапі розвитку новітньої держави необхідно визнати борг перед ліквідаторами чорнобильської трагедії та покаятися. Благо, для цього зараз слушна нагода. Необхідно утвердити віру громадян у те, що людина ніколи не залишиться напризволяще зі своєю трагедією, хворобою, болем чи втратою.

Одним із ліквідаторів чорнобильської трагедії є ром Петро Степанович Ученко, який народився 5 січня 1958 року в с.Городець Володимирецького району Рівненської області. В сім'ї було семеро дітей. Він був старшим серед чотирьох сестер та трьох братів.

Нині Петро Степанович проживає в місті Володимир-Волинському. З 1978 по 1980 рік проходив службу в лавах Радянської армії в місті Рудники Івановської області Росії. Був командиром відділення.

З Рівненської області в 1985 році сім'я переїхала в село Новопарафілівка Кегічовського району, що на Харківщині.

Дружина Галина Михайлівна працювала дояркою, портрет її довго висів на Дошці пошани, а Петро до 1990 року працював шофером. Брат Михайло був учителем музичної школи, його дружина - дояркою, а тато - ковалем у колгоспі імені Щорса.

У травні 1989 року Петрові надійшла повістка з Харківського обласного військкомату, як згодом дізнався мав їхати на ліквідацію наслідків Чорнобильської аварії.

У Чорнобилі працювали люди ромської національності з різних місць України, Росії, Прибалтики.

Зі слів рома, праця з ліквідації чорнобильської трагедії була важкою, перед виходом на роботу надівали респіратор, хімкостюм, перевіряли дозиметром. Незважаючи на це, постійно боліла голова, з носа йшла кров, були запаморочення. Керівництво ставилося до ліквідаторів нормально. Мали чотириразове харчування, забезпечувалися ліками, надавалася відпустка. Проте перебування в Чорнобилі давалося і дається взнаки й досі. Тяжко хворіють і йдуть з життя ліквідатори. Ті, хто залишився в живих, мають зі здоров'ям великі проблеми. Петро не може спати, не може ходити, турбує тиск. Раніше чорнобильцям надавалися пільги з протезування, видавався пайок, два рази на рік проводилося лікування. Тепер ніяких пільг немає. Путівок у санаторій не дають, навіть не повідомляють про те, що необхідно пройти комісію. Неодноразово Петро Степанович звертався в міську раду про надання пільг, відповідь одна - зверніться пізніше. Звертався і в лікарню про погіршення свого стану здоров'я - знову ж таки, відповідають, щоб прийшов пізніше.

Рік тому був прийнятий Закон України "Про зарахування деяких населених пунктів Волинської та Рівненської областей до зони гарантованого добровільного відселення". А тим часом, постраждалі громадяни не можуть отримати ні роз'яснень, ні допомоги, вони змушені звертатися до вищих органів влади, де також мало чим допомагають.

Наразі саме життя нас змушує розширювати правове поле з урахуванням переорієнтації його на тривалу медико-психологічну реабілітацію постраждалих під час ліквідації Чорнобильського аварії.. Діяти треба негайно, ми вже й так забарилися!

Навряд чи можна забезпечити гідне життя наших громадян, задекларовано у Програмі Кабінету Міністрів України, без вирішення у повному обсязі чорнобильських питань.

Нагромаджено певний досвід з реалізації чинного законодавства, спрямованого на задоволення найсуттєвіших потреб ромів, як і всіх етнічних меншин України. Разом з тим, багато проблем ромів залишаються такими ж актуальними, як і раніше.

Іван Чернявський,
Олександр Ясінський,
Володимир-Волинська районна громадська організація "Неве Рома".

На світлині: *Петро Степанович Ученко під час ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС.*

НАМ ВІДПОВІДАЮТЬ

...НА ЗВЕРНЕННЯ ДО МІНІСТРА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

У нашій газеті було опубліковане звернення до міністра внутрішніх справ України стосовно заподіяння тілесних ушкоджень працівниками міліції неповнолітньому Яну Григоренку.

Редакція отримала відповідь від начальника УМВС України в Полтавській області Б.А.Керницького, яку публікуємо без скорочень, мовою оригіналу.

"Ваше звернення до міністра внутрішніх справ України стосовно публікації в газеті "Романі Яг" інформації про побиття неповнолітнього Яна Григоренка, МВС України, відділом внутрішньої безпеки в Полтавській області розглянуто.

В ході перевірки викладені у публікації обставини знайшли своє підтвердження. Факт втручання працівника Кременчуцького МУ УМВС області Сенькова В.О. в конфліктну ситуацію між його малолітньою донькою та малолітнім Григоренком Яном, дійсно, мав місце 19.12.2004 року.

Підтвердити або спростувати факт нанесення Сеньковим В.О. тілесних ушкоджень Григоренку Я.М. через виниклі протиріччя у свідченнях опитаних, в ході перевірки не представляється можливим. Це питання може бути вирішене у порядку чинного кримінально-процесуального законодавства в рамках розслідування кримінальної справи.

За матеріалами перевірки прокуратурою міста Кременчука 15.02.2005 року порушено кримінальну справу № 05825006 відносно Сенькова В.О., за ознаками злочину, передбаченого ст.122 ч. 1 КК України. Проводиться розслідування.

Начальник УМВС України в Полтавській області генерал-майор міліції Б.А.Керницький"

...НА СТАТТЮ ПРО МОВУ

Також ми одержали відповідь від першого заступника голови Державного комітету України у справах національностей та міграції щодо статті З.Кондур "Наша мова потребує особливої уваги" ("Романі Яг" за 9 березня ц.р.).

Нам повідомляють:

"Державним комітетом України у справах національностей та міграції розглянуто Ваше звернення від 11.03.05 № 25 щодо статті Кондур З. "Наша мова потребує особливої уваги", і повідомляємо про таке.

Більшість із порушених у згаданій статті питань були розглянуті 12 квітня цього року в м.Києві під час комітетських слухань на тему "Становище народу рома в Україні", які відбулися під егідою Комітету Верховної Ради України з прав захисту людини, національних меншин та міжнаціональних відносин за участю представників центральних та місцевих органів виконавчої влади, міжнародних організацій і керівників всіх офіційно зареєстрованих в нашій державі ромських громадських організацій.

За результатами слухань будуть розроблені рекомендації щодо співпраці центральних та місцевих органів виконавчої влади з громадськими організаціями ромської меншини у сфері задоволення етнокультурних, мовно-освітніх та соціальних потреб ромів України.

Перший заступник голови В.М.Воронін"

ПРАВОВА ДОПОМОГА БІЖЕНЦЯМ

ЧАЧІПНАСКО ЖУТИПЕ НАШАДЕНҐЕ

Досить часто у нас виникає питання: хто такі біженці? Так от, біженець - це особа, яка не є громадянином України і внаслідок цілком обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань перебуває за межами країни своєї громадянської належності та не може користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися цим захистом через такі побоювання.

Чи означає це, що будь-яка особа, яка переслідується, може отримати статус біженця в Україні? Звичайно, ні. Відповідно до Закону України "Про біженців", є певні категорії осіб, яким статус біженця не надається (наприклад, особам, які вчинили злочин проти миру, воєнний злочин або злочин проти людства і людяності, тяжкий злочин неполітичного характеру за межами України, до прибуття в Україну була визнана біженцем або отримала притулок в іншій країні та ін.).

Крім того, процедура отримання статусу біженця в Україні доволі складна та довготривала, тому в нашій країні досить незначна частка шукачів притулку отримує статус біженця. Загалом щорічно близько 1200-1400 осіб звертаються зі заявами про отримання статусу біженця в Україні, і близько 1/3 від загальної кількості таких заяв подається на Закарпатті.

Перепони зустрічаються на самому початку "довгого шляху" отримання статусу біженця в Україні. Насамперед, це стосується положення ст. 9 Закону України "Про біженців", яка встановлює строки для подачі заяви про надання статусу біженця (5 днів у випадку перетину державного кордону України у порядку, встановленому законодавством України, та 3 дні - при нелегальному перетині державного кордону). Як правило, шукачі притулку не володіють українською мовою, не знають законодавства України, не проінформовані про свої права та обов'язки, тому вони просто не можуть знати про наявність цих строків для подачі заяви про надання статусу біженця. При пропущенні строків без поважних причин ("незнання" не визнається поважною причиною) управління міграційної служби просто відмовляє у прийняті заяви до розгляду. Виникає ситуація, коли заява особи через формальні причини навіть не розглядається по суті. Якщо шукач притулку не оскаржить це рішення міграційної служби, то його можуть депортувати на батьківщину, де йому загрожує переслідування. Отож, у даній ситуації шукачам притулку не обійтися без кваліфікованої юридичної допомоги.

Після оскарження рішення міграційної служби в суді виникає ряд інших проблем. Так, до березня 2005 року судді Ужгородського міськрайонного суду не визнавали пропущення строків формальною підставою для відмови у прийнятті заяви про отримання статусу біженця і не скасовували ці рішення управління міграційної служби. Хоча, положення Конвенції ООН "Про статус біженців" (1951), яка є частиною національного законодавства України, не містять жодних подібних строків. Тільки в березні 2005 року при розгляді в Ужгородському міськрайонному суді скарги чеченки Д. на рішення міграційної служби юристам вдалося довести формальність даної норми закону та невідповідність її нормам міжнародного права. Громадянка РФ Д. покинула батьківщину, оскільки їй загрожувало переслідування за належністю до чеченської національності. Відомо, що в Чечні досі тривають бойові дії, відсутній правопорядок, органи влади не можуть забезпечити безпеку своїм громадянам. Наразі вже є ряд рішень з розгляду скарг громадян РФ, Іраку, Ірану, Палестини та ін., в яких суд визнає положення ст. 9 Закону України "Про біженців" формальною підставою для відмови у прийнятті заяви про надання статусу біженця.

Отож, шукачам притулку та біженцям не обійтися без кваліфікованої правової допомоги, яка надається юридичною консультацією Ужгородської Асоціації Студентів-Правників та Молодих Юристів "Вестед" в рамках проекту "Сталий та ефективний розвиток системи захисту прав біженців/шукачів притулку й ромів України" за підтримки Посольства США в Україні.

Протягом березня та квітня 2005р. юристами було надано 49 консультацій шукачам притулку в Україні, 12 скарг передано на розгляд до суду. Кваліфіковану юридичну допомогу отримали також 37 ромів Виноградівського району, зокрема надано 17 консультацій у сфері сімейного права, 9 - у сфері житлового права, 7 - у сфері трудового права, оформлено 4 звернення до органів державної влади та місцевого самоврядування щодо захисту прав ромів.

Марія Менджул,
юрист-консультант проекту,
м.Ужгород

ОДИН ІЗ ЗАСНОВНИКІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЦЕНТРУ

АНҐЛУНО МАНУШ, КОН КЕРДАС ЄВРОПЕЙСЬКО ЦЕНТРО

Один із перших засновників Європейського центру з прав ромів - Андраш Біро. Він уперше приїхав в Україну, щоб ближче і детальніше ознайомитися з лідерами ромських організацій, з роботою зі захисту прав ромів. Біро знає 9 мов, нині живе у Франції. Він побував у багатьох країнах Європи, Африки, Північної і Південної Америки. Енергійний, сучасний, технічно підготовлений до постійних переїздів, представник ERRC Андраш Біро приїхав у Харківську філію Європейського центру з прав ромів 8 квітня - у Міжнародний день ромів. Йому дуже сподобався ранковий чистий і красивий Харків. Ми показали гостю стародавню частину міста, починаючи з історичної фортеці, відреставрованих куполів церков, проїхавши найгарнішою вулицею - Сумською.

Роботу Харківської філії ERRC Андраш Біро оцінив високо, ознайомившись в офісі з документами, фотографіями і матеріалами, записаними на касети. Вперше приїхавши до нас, він надав суттєву консультативну допомогу Харківській філії ERRC. У ході невимушеної бесіди (Біро всюди їздить, зустрічається і розмовляє сам, без перекладача) ми довідалися, що народився він у 1925 році. У свої 80 років він бадьорий, повний енергії, працює продуктивно. Свої зауваження, побажання заносить у ПК ноутбук, одночасно перекладаючи отриману інформацію англійською мовою.

Андраш Біро сказав, що ромський народ повинен прагнути до розвитку, інтеграції у світове співтовариство. В Україні є кваліфіковані керівники, лідери ромських організацій, зазначив представник ERRC.

Єдине, що засмутило гостя у нашому місті - це неякісне сервісне обслуговування. На Заході люди дуже цінують свій і чужий час, тому затримка при виїзді з Харкова в Суми через несвоєчасне надання транспорту дещо зіпсувала святковий настрій і гостю, і тим, хто його проводжав.

Хотілося б, щоб Україна усім відповідала рівню великої сучасної європейської держави і залишала в серцях своїх гостей лише радісні спогади, щоб завжди хотілося повернутися сюди знову і знову.

Іван Матюшенко,
координатор
Харківської філії ERRC,
Наталія Падгурскіс,
монітор Харківської філії
ERRC

На світлині: *Андраш Біро на семінарі лідерів правозахисних організацій в Києві.*

ШТРАФ ЗА ПРИНИЖЕННЯ ГІДНОСТІ

ШТРАФО ПАЛО ЛАДЖАВО АЙ ПАТІВ

Агенція ромської преси у Словаччині повідомила про те, що минулого тижня Пряшівський обласний суд оштрафував Джозефа Гала, водія громадського тролейбуса, за приниження національної гідності та расизм щодо представників ромської національності. Річ у тім, що 4 січня 2004 року, продаючи квитки на громадський транспорт, Гала почав поводитися зухвало та приналежно ображати трьох ромок-сестер: Клару, Марію та Еріку Галяс, за що і був оштрафований.

ERRC

НА ДОПОМОГУ ЛІДЕРАМ РОМСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

ДОСЛІДЖЕННЯ І ЗАДОКУМЕНТУВАННЯ В СФЕРІ ПОРУШЕНЬ ПРАВ ЛЮДИНИ

АВРІ СІКЛО АЙ СКІРІСАРДО АНДЕ ЛІЛА ПАЛО ЧАЧІПЕ МАНУШЕНҐЕРО

Дослідження в області порушень прав людини і документування є частиною основної роботи у сфері захисту прав людини, що проводиться неурядовими організаціями, міжурядовими організаціями і державами. (Продовження. Поч. "Романі Яг" за 6 квітня ц.р.)

Що таке задокументування прав людини?

Задокументування прав людини - це загальний термін, який означає збір інформації про стандарти і порушення у сфері прав людини. Задокументовування розглядається як спостереження й аналіз, що відрізняється від інших подібних дій (як, наприклад, академічне дослідження), тому що це інструмент, який має суспільний інтерес, є способом забезпечення того, що стандарти прав людини - на зразок тих, котрі зафіксовані в договорах - захищаються і поважаються. Спостерігачі й дослідники з прав людини прагнуть поліпшити ситуацію з правами людини, не тільки для того, щоб зробити записи спостережень з метою занотовування, вони створюють основу для інших дій у сфері прав людини, таких як надання звітів, позасудового захисту і судових позовів.

Документація з прав людини і дослідження включають усебічне вивчення діяльності і дій для перевірки підозр у тім, що порушення прав людини відбуваються. Дослідження може складатися зі збору інформації про події (вибори і суди) та інциденти (індивідуальні випадки насильства з боку поліції), при відвідуванні місць, де порушення прав людини можуть зустрічатися (наприклад, табори біженців або місця взяття під варту), звірення фактів з інформацією і запит даних від влади. Занотовування прав людини часто є відправною точкою для початку наступних дій і важливим інструментом, що забезпечують урядову прозорість.

Дотепер процес задокументування прав людини підтвердив свою корисність у багатьох сферах роботи з прав ромів. Ретельне документування випадків насильства, як, наприклад, поліцейського зловживання владою, погромів й інших випадків, гарантувало те, що ці проблеми були всерйоз сприйняті владою. Тільки внаслідок ретельного задокументування індивідуальні випадки були віддані правосуддю, і тільки в результаті повторного і тривалого занотовування в деяких країнах були встановлені кількаразові випадки расового насильства і дискримінації в злочинній системі правосуддя. Ця робота ще далека від свого фіналу і має успіх лише в деяких державах. У багатьох європейських країнах задокументовування ще просто не починалося або проводилося погано.

Інша широка сфера, де документування прав людини дуже важливе, - встановлення прикладів расово дискримінаційних наслідків або систематичних порушень. До прикладу, при зборі статистичних даних стало можливим показати приклади расово дискримінаційних наслідків, як, наприклад, расову сегрегацію в освіті або приклади примусових виселень з житла, що часто трапляються стосовно однієї етнічної групи.

Нарешті, були розроблені деякі спеціальні методи для задокументовування випадків расової дискримінації, як, наприклад, процес, названий "тестинг для доведення расової дискримінації", що має на увазі перевірку ставлення до рома і нерома (які часто працюють разом) з боку якої-небудь людини, компанії або офіційного органу, що підозрюються у расовій дискримінації.

Навіть там, де вживаються заходи до задокументування прав людини, ця інформація найближчим часом може застаріти. Таким чином, навіть у тих місцях, де було проведено досить якісне задокументовування, може швидко виникнути потреба додаткового оновленого дослідження.

Посібник "Знати свої права та боротися за них"

(Далі буде)

МІЖНАРОДНИЙ ФОНД "ВІДРОДЖЕННЯ" ПРОДОВЖУЄ ПУБЛІКАЦІЮ ОГОЛОШЕНЬ ПРО КОНКУРСИ 2005 РОКУ

міжнародний фонд Відродження INTERNATIONAL RENAISSANCE FOUNDATION

■ Міжнародний фонд "Відродження" (МФВ) - найбільша національна благодійна громадська організація в Україні, заснована відомим американським фінансистом і філантропом Джорджем Соросом. Місія Фонду - фінансово та організаційно сприяти становленню демократичного, відкритого суспільства в Україні шляхом підтримки значущих для його розвитку громадських ініціатив. У 1990-2004 роках Фонд надав численним неурядовим організаціям (НУО) України, а також науково-освітнім, просвітницьким, культурним закладам, видавництвам ґрантів на суму близько 80 мільйонів доларів США. Нинішнього року МФВ надасть фінансову підтримку на суму понад 7 мільйонів доларів США на проекти, що посилюють вплив громадянського суспільства в Україні, сприяють становленню верховенства права, розвиткові незалежних засобів масової інформації, інформаційних ресурсів для відкритого суспільства, освіті, культурі, місцевому самоврядуванню, перекладу кращих творів світової суспільно-гуманітарної думки, реформам у сфері охорони здоров'я, розвою національних меншин та їх інтеграції в суспільство України.

КОНКУРСИ ПРОГРАМИ "РОМА УКРАЇНИ"

■ 2005 року Програма "Рома України" підтримує ініціативи, що сприятимуть підвищенню рівня освіти ромської молоді та вироблення і моніторингу ефективної державної політики щодо ромського населення України.

КОНКУРС "ПІДТРИМКА ОСВІТНІХ ІНІЦІАТИВ РОМА"

Мета конкурсу - підтримати розвиток існуючих недільних ромських шкіл для сприяння вивчення молодими ромами культури свого народу; допомогти організувати групи освітньої та професійної підготовки і перепідготовки на базі недільних шкіл.

Учасники конкурсу: неприбуткові громадські організації.

Обов'язкові умови участі в конкурсі:

- досвід реалізації освітніх проектів;
- листи про співпрацю від місцевих органів влади та управління освіти;
- наявність кваліфікованих працівників та необхідної матеріально-технічної бази;
- навчальні плани та програми курсів.

Перевага надаватиметься проектам, які мають документальне підтвердження фінансової підтримки з боку місцевих органів влади та місцевого управління освіти.

Загальний бюджет конкурсу - 20 000 доларів США.

Максимальний розмір очікуваного від МФВ гранту - 2500 доларів США.

Останній термін подання документів - 1 червня 2005 року.

КОНКУРС "ПІДТРИМКА НАВЧАННЯ РОМСЬКОЇ МОЛОДІ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ"

Мета конкурсу - сприяти навчанню ромських студентів у вищих навчальних закладах України.

Обов'язкові умови участі в конкурсі:

- довідка з деканату про навчання у вищому навчальному закладі;
- копія залікової книжки.

Учасники конкурсу: неприбуткові громадські організації.

Увага!

1) Сплачується виключно вартість навчання протягом двох семестрів (з 1 вересня 2005 року).

2) Програма, як правило, не підтримуватиме студентів, які вступають до ВНЗ у 2005 році. Виключення може бути зроблене за умови надання фінансових гарантій оплати не менш ніж 50% суми контракту.

Загальний бюджет конкурсу - 15 000 доларів США.

Максимальний розмір очікуваного від МФВ гранту - 700 доларів США.

Останній термін подання документів - 1 липня 2005 року.

Результати за конкурсом будуть оголошені до 30 липня нинішнього року, про що переможців повідомлять листами.

КОНКУРС "ПІДТРИМКА ІНІЦІАТИВ, СПРЯМОВАНИХ НА АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ІНТЕГРАЦІЇ РОМСЬКОЇ ГРОМАДИ ДО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА"

Мета конкурсу - організація громадських слухань, круглих столів та робочих груп на загальноукраїнському рівні та у регіонах компактного проживання ромів з метою аналізу виконання загальнонаціональної та регіональних програм сприяння розвиткові ромського населення України.

Учасники конкурсу: неприбуткові громадські організації, які мають відповідний досвід з обов'язковим залученням ромських громадських організацій.

Вимоги до інформації, яка має міститися у проекті:

- представлення програми моніторингу виконання державних програм у сфері підтримки ромського населення України;
- детальний план проведення заходів (порядок денний, підготовчі заходи і т. ін.);
- попередній список учасників (у тому числі обов'язкова участь представників державних органів (міністерств та комітетів) та місцевих органів влади, відповідальних за виконання положень програми);
- відомості про місце та час проведення заходів;
- план розповсюдження інформації про проведення заходів та їх результати у ЗМІ та на інформаційних Інтернет ресурсах;

Максимальний розмір очікуваного від МФВ гранту - 8000 доларів США.

Останній термін подання документів - до 1 червня 2005 року.

Результати за конкурсом будуть оголошені до 1 липня 2005 року, про що переможців повідомлять листами.

КОНКУРС "ПІДТРИМКА ЗАКОРДОННИХ ПОЇЗДОК"

Мета конкурсу - забезпечити представлення інтересів ромської громади України на міжнародному рівні: розвиток та зміцнення співпраці зі зарубіжними НДО; активізація контактів на рівні мистецьких проектів та подій; сприяння здійсненню спільних міжнародних проектів, інформаційно-культурному обміну.

Учасники конкурсу: неприбуткові громадські організації.

Гранти надаються на повне/часткове покриття **дорожніх витрат, візи, реєстраційного внеску, проживання.**

Загальний бюджет конкурсу - 5 000 доларів США.

Максимальний розмір ґранту (незалежно від кількості учасників поїздки) - до 1000 доларів США.

Проект подається **в паперовому та електронному виглядах** щонайменше за 6 тижнів до дати поїздки. Про результати розгляду проектів аплікантів повідомлять протягом **2 тижнів** після подання проекту.

• • •

Результати за конкурсами Програми "Рома України" будуть оголошені до 30 липня 2005 року, про що переможців повідомлять листами.

Контактна особа:

Сергій Дьома, менеджер Програми, ел.пошта: dyoma@irf.kiev.ua

Тел: (044) 461 97 09

Факс: (044) 486 76 29

Програма "Рома України" не надає грантів на:

- стипендії для навчання за кордоном;
- гонорари митцям;
- підтримку функціонування організацій;
- будівництво і ремонт приміщень;
- проекти персональних виставок і друк каталогів;
- одноразову матеріальну підтримку .

Спеціальні аплікаційні форми кожного конкурсу можна отримати:

- в офісі МФВ за адресою: пров. Бехтеревський, 13-а, м. Київ, 04053;
- на веб-сторінці МФВ: http://www.irf.kiev.ua/ukr/programs/roma;
- в інформаційних партнерів МФВ - організацій-учасників "Мережі партнерства" (їх перелік вказано на веб-сторінці МФВ (http://www.irf.kiev.ua)).

Фонд офіційно підтверджує факт отримання проектів листом, який надсилається аплікантам протягом 7 днів з моменту отримання кореспонденції.

Просимо звернути увагу:

- розглядаються тільки оригінали проектів (з підписами і печаткою);
- проекти, які надійдуть до фонду після закінчення вказаного в оголошенні терміну, не розглядатимуться;
- проекти, надіслані факсом та електронною поштою, до розгляду не беруться;
- МФВ не надає ґрантів прибутковим організаціям, політичним партіям, релігійним громадам та приватним (фізичним) особам;
- подані на конкурс матеріали не повертаються та не рецензуються;
- про результати конкурсів учасників повідомляють письмово;
- остаточне рішення фонду щодо проекту перегляду не підлягає;
- причини відмови у підтримці проекту не повідомляються.

OPEN SOCIETY INSTITUTE

2005-2006 навчальний рік

РОМСЬКА МЕМОРІАЛЬНА УНІВЕРСИТЕТСЬКА СТИПЕНДІЯ (RMUSP) ДЛЯ СТУДЕНТІВ - ЮРИСТІВ У МОЛДОВІ, ПОЛЬЩІ, РОСІЇ ТА УКРАЇНІ

КОРОТКИЙ ПЕРЕГЛЯД

Інститут Відкритого Суспільства (OSI) другий рік оголошує Програми підтримки для студентів національності рома та сінті, які здобувають юридичну освіту в університетах Молдови, Польщі, Росії та України. Ця юридична Програма фінансується німецьким фондом "Пам'ять. Відповідальність. Майбутнє". OSI додатково фінансує цю Програму.

Критерії відповідності особи національності рома та сінті:

а) зарахована на перший курс в державних університетах Центральної або Східної Європи, є студентом юридичного факультету денної форми навчання в 2005 році на своїй батьківщині, або в країні проживання; або

б) в 2005 році є студентом денної форми навчання у вищезазначених університетах на другому або вищому курсі; або

в) наразі є стипендіатом Ромської Меморіальної Університетської Стипендії та бажає поновити цей статус.

З дозволу фонду OSI розгляне заяви студентів інших спеціальностей, віддаючи перевагу таким областям: політологія, журналістика, економіка, соціологія, історія та суспільні відносини.

Надання підтримки

Щорічний обсяг підтримки складає $600-$700 на покриття витрат на навчання, підручники, сплати за іспити та частини витрат на проживання. Стипендія може бути подовжена в разі успішного завершення навчального року.

ПРОЦЕС ПОДАННЯ ЗАЯВИ ТА ОСТАННІЙ ТЕРМІН ПОДАННЯ ЗАЯВ ДЛЯ НОВИХ КАНДИДАТІВ

Новим кандидатом вважається студент, який протягом 2004-2005 навчального року не отримував дану підтримку.

Заява нових кандидатів на стипендію на 2005-2006 навчальний рік розглядається протягом двох обов'язкових етапів.

Перший етап: до **1 липня 2005 року** треба надіслати координатору в своїй країні заяву, рекомендаційний лист та завірений витяг зі залікової книжки за минулий навчальний рік.

Другий етап: надіслати координатору в своїй країні оригінал документа, який підтверджує, що кандидат є студентом, та довідку-оригінал про вартість навчання до **15 вересня 2005 року.**

Перший етап - детальніше.

Заповнена заява має мати таку інформацію:

- повне ім'я та прізвище, поштову адресу, країну проживання, адресу електронної пошти (за можливості), а також телефон; адреса має бути дійсною протягом літа та навчального року;
- повну назву університету/інституту/коледжу, факультет та спеціалізацію, курс та очікуваний рік закінчення навчання;
- опис фінансових потреб та сімейного стану;
- приблизний опис бюджету на один навчальний рік;
- усвідомлення себе ромом/ромкою та інформацію про вашу зацікавленість ромськими проблемами та опис участі в ромському громадському русі;
- опис навчальних досягнень та успіхів протягом минулого навчального року, професійні цілі на найближче та дальше майбутнє;
- підпис, який підтверджує згоду на оголошення імені та інших ідентифікаційних даних для цілей Програми.

Електронну версію аплікаційної форми можна знайти на сайті Міжнародного фонду "Відродження" www.irf.kiev.ua у розділі "Конкурси".

Рекомендаційний/і лист/и:

- має бути написаний вашим університетським викладачем, керівником НДО та/або вашим шкільним вчителем;
- не може бути написаний вашим родичем чи приятелем;
- не може бути написаний іншим кандидатом чи особою, яка наразі отримує підтримку RMUSP; також не може бути написаний особою, яка вже видала рекомендаційний лист іншому кандидату на стипендію RMUSP на 2005-2006 навчальний рік.

Витяг із залікової книжки

Ми не потребуємо копію залікової книжки, якщо кандидат наразі ще не вчиться в університеті.

Для інших студентів витяг зі залікової книжки, завірений ректоратом, секретаріатом чи деканатом вашого університету/інституту:

- має відображати ваші оцінки за закінчений 2004-2005 навчальний рік;
- має бути оригінальним документом (не фотокопією) з оригінальними підписами та печаткою.

Другий етап - детальніше.

Довідка-оригінал про те, що кандидат є студентом:

- має бути видана університетом, і має засвідчувати, що кандидат зарахований на 2005-2006 навчальний рік;
- має бути оригінальним документом (не фотокопією).

Довідка-оригінал про вартість навчання (якщо така є):

- зі вказаною вартістю навчання та іспитів;
- має бути оригінальним документом (не фотокопією).

Будь ласка, зверніть увагу, якщо ви отримуєте повну стипендію від іншої організації на 2005-2006 навчальний рік, то ви не маєте права отримати стипендію RMUSP.

Усі кінцеві строки, вказані вище, є останнім днем прийому документів координатором у вашій країні. Документи, подані пізніше зазначеного строку, не розглядатимуться.

Будь ласка, надішліть заповнену заяву координатору у вашій країні:

Україна:
Сергій Дьома
+38 044 461 97 09
+38 050 310 40 13
dyoma@irf.kiev.ua

Міжнародний фонд "Відродження",
вул. Артема 46,
м. Київ 04053 Україна

СПОРТ

ДВА БРАТИ - ДВА ДЗЮДОЇСТИ

ДУЙ ПҐРАЛА - ДУЙ ДЗЮДОЇСТИ

Роман Журавльов народився в 1990 році у м. Слов'янську Донецької області у ромській родині. Живе з батьком, бабусею і дідусем. Батько Роми в молоді роки займався в секції дзюдо. Часто на свої тренування він брав маленького Рому. Так з дитинства хлопчик відчув потяг до спорту, а особливо до дзюдо.

У 11 років Рому Журавльова (на світлині зліва) записали в секцію дзюдо до тренера Ігнатенка. Важкі тренування, завзятість і наполегливість досвідченого тренера привели до перших успіхів. У 13 років юний спортсмен став чемпіоном у своїй віковій категорії. Далі у складі команди й особистих першостей він завойовував призові місця на обласних, республіканських і міжнародних турнірах. Про досягнення Романа Журавльова писали місцеві й обласні газети. У його колекції нагород - понад 50 грамот і дипломів, близько 30 медалей і кубків-нагород за виступи на різних змаганнях. Значна подія в спортивному житті юнака сталася в березні цього року на турнірі в м. Кременчуці: він переміг у ваговій категорії - 90 кг і у свої 14 років став майстром спорту.

Найближчі плани юного спортсмена - виступи на міжнародних рейтингових турнірах у Чехії, Польщі, Австрії з метою підтвердження своєї майстерності і відбору в збірну України для виступу в Італії на чемпіонаті Європи.

Повсякденні тренування й участь у змаганнях, звичайно, займають дуже багато часу, та Рома прагне поєднувати спорт і навчання. Він поставив собі за мету досягти успіхів як у школі, так і в спорті. І ми впевнені, що Рома свого досягне, адже він займається дзюдо, а це спорт сміливих і сильних людей.

На світлині, яку ви бачите, - ще один спортсмен. Це - Володимир Копиленко (справа), двоюрідний брат Романа. Народився він у Слов'янську в 1986 році. Коли навчався в 9-му класі став займатися дзюдо і також у тренера Ігнатенка, де займався й Роман. У 2000 році Володимир поступив на економічний факультет Слов'янського національного коледжу, та улюблений спорт не кинув.

Перше змагання Володимира у Краматорську принесло йому перше місце. В першості Донецької області у м.Ясиноватій теж зайняв перше місце. У міжнародному турнірі в Хмельницьку - друге місце.

У 2001 році Володимир Копиленко взяв участь у змаганнях з самбо і дзюдо у Донецьку, де став переможцем. У 2003 році на першості України в м. Ужгороді посів третє місце. Був також учасником міжнародних і всеукраїнських змагань. Нинішнього року Володимир закінчив коледж і одержав диплом старшого фахівця. У спортсмена багато сил і енергії. Він не кидає дзюдо і хоче своїм умінням ділитися з іншими.

Ілля Голубєв,
голова Донецької обласної організації "Кетане"

ПІДПИСАНИЙ ДОГОВІР ПРО ВІДКРИТТЯ НОВОЇ КАФЕДРИ

Скірісардо дума пале пгутерді нейві кафедра

Інтерв'ю з народним депутатом України Іштваном Гайдошом

В історії Ужгородського Національного університету відкрилася нова сторінка: за ініціативи народного депутата Іштвана Гайдоша, підписана двостороння угода про відкриття з травня нинішнього року кафедри історії Угорщини і євроінтеграції.

Урочиста церемонія підписання договору відбулася минулого тижня. На ній були присутні Микола Вегеш, ректор УжНУ, Іштван Гайдош, голова Демократичної спілки угорців Закарпаття, народний депутат України, а також Іштван Медвідь, голова благодійного фонду "За угорське навчання Закарпаття".

Про новостворену кафедру народний депутат висловив свою думку:

- Ініціатива відкриття нової кафедри зародилася ще у 2003 році, на українсько-угорській міжурядовій комісії. Минулого року на історичному факультеті розпочалося навчання угорської групи, зараз їх там дев'ять. З відкриттям кафедри історії Угорщини і євроінтеграції з вересня ц.р. починає функціонувати угорська група з 20 студентів, які будуть навчатися на держзамовленні. Вчена рада історичного факультету проголосувала за підтримку даної кафедри. Планується також, що тут працюватимуть переважно викладачі УжНУ, а на завідування ректор Микола Вегеш запросив Степана Віднянського, професора Київського інституту історикознавства, завідувача відділу міжнародних відносин.

– Якщо це буде угорська кафедра, там мають викладати педагоги зі знанням угорської мови.

- Так і буде. На історичному факультету уже згуртувалася группа викладачів. Це - Іванна Скиба, Оксана Ферко - доценти, Іван Мандрик - професор, які володіють угорською мовою. Крім того, плануємо запросити викладачів з Угорщини для викладання деяких дисциплін.

Після підписання договору Іштван Гайдош високо оцінив цю ініціативу і назвав прикладом для багатьох інших: це є одним із факторів співдружності двох країн України і Угорщини. Те, що в Україні є можливість викладати історію сусідньої країни на їхній рідній мові, доказ того, що наші урядовці з повагою ставляться до проблем національних меншин.

– Розкажіть, будь ласка, про деякі перспективи подальшого функціонування кафедри.

- У планах - залучення угорських вищих учбових закладів до співдружності: обмін викладачів і використання спільних проектів щодо європейських тендерів, залучення спонсорських коштів для подальшого розвитку тощо. Університет має дружні зв'язки з багатьма угорськими вищими учбовими закладами, з якими можуть виграти спільні конкурси, тендери, гранти. Для прикладу, вже можна назвати перший проект, за яким у вересні цього року буде передано сучасний комп'ютерний центр з Інтернет зв'язком для новоствореної кафедри. Ним зможуть користуватися всі студенти університету.

– У зв'язку з слабкою підготовкою угорськомовних спеціалістів, чи планується ще відкрити інші кафедри в університеті?

- Залежно від потреб у кадрах, це може бути на біологічному, медичному або на інженерно-технічному факультетах. В УжНУ цього року навчається близько 600 угорськомовних студентів, отже, є можливість відкрити інші угорські групи. У перспективі планується їх об'єднати в єдину угорськомовну кафедру.

– З яких регіонів чекаєте на майбутніх абітурієнтів?

- З усіх районів, де компактно проживає угорськомовне населення, молодь має можливість вступити на новостворене відділення. Маємо 20 цільових місць, а якщо буде ще 20 бажаючих, згідно зі Статутом університету, можна буде платно навчатися.

Шандор Горват,
м.Ужгород

На світлині: під час переговорів - ректор УжНУ Микола Вегеш (справа) та Іштван Гайдош (зліва).

АРХІВАРІУС

ЕРЦГЕРЦОҐ ЙОЗЕФ КАРОЛ ЛЮДОВІК ГАБСБУРГ - ЙОГО ВИСОКІСТЬ, РОМОЛОГ

■ Середина 19 століття була періодом, коли ромська музика була на вершині своїх досягнень. Аристократична знать приймала у себе музичні ромські колективи, виявляючи велику увагу і повагу до них. У повітрі ще не встигла зникнути аура відомого музиканта початку 19 ст. Яноша Біхарі, якому свого часу австрійський імператор Йозеф I подарував дворянський титул. Чимало музикантів мали дворянські титули і належали до імператорського двору.

На світлині: ерцгерцог Йозеф Карол Людовік Габсбург.

Зі свого боку, представники імператорської сім'ї звертають увагу на ромську мову. Серед тих, хто почав займатися ромологією на науковій основі, був і ерцгерцог Йозеф Карол Людовік Габсбург (1833-1905). До речі, ерцгерцог був доктором філософії, постійним членом Угорської академії наук, генералом кавалерії, маршалом, Верховним головнокомандуючим угорської армії. Він належав до угорської лінії роду Габсбургів, був онуком імператора Леопольда II, правнуком імператриці Марії-Терезії.

За своєю вдачею це була унікальна особистість. Усе, чим він займався, базувалося на науково-дослідній основі: створення каталогу рослин Словаччини, відзначення творчої діяльності письменника Йокаї (6-7 вересня 1888 р.), підготовка і видання ромського розмовного словника у 1888 році (Romano csibakero sziklaribe), до якого ввійшла лексика ромів Угорщини, Румунії, Туреччини, чесько-моравських та інших діалектних груп.

Пізніше, у 1902 році, в Будапешті виходить його інша велика дослідницька праця німецькою мовою "Zigeunergrammatik", у якій автор фактично створює літературну кодифіковану ромську мову на основі 49 літер, подає приклади розмовної мови кількох діалектів Австро-Угорщини, описує граматичну основу ромської мови, її діалектів, порівнює з санскритом. З інших виокремлює так звану карпатську групу, мовою якої нині розмовляє більшість закарпатських, угорських та словацьких ромів.

Робота ерцгерцога, трохи забарвлена політикою, заслуговує на повагу. Його подвижницька діяльність є і нині основною при вивченні ромології Словаччини, Угорщини. Проте його працю не можна висмикувати з контексту того часу, в якому він жив. Монархія перебувала у постійному внутрішньополітичному русі. Той факт, що один із вінценосних представників показав себе не тільки великим правителем, а й ініціатором зміни політики соціального розвитку ромської спільноти, є широко визнаним.

Його ромологічні праці, що постійно друкувалися у журналі "Етнологічні дослідження" в Угорщині, є науково достовірними і свідчать про позитивне ставлення ерцгерцога до ромів. Багато статей, опублікованих ним, можна визначити як такі, що є сполучною ланкою між Йозефом Габсбургом і ромами. При вивченні мови мали бути безпосередні контакти з її носіями. Про це і свідчить публікація ерцгерцога в розділі "Ciganyok" у "Великій Академічній Енциклопедії", виданій у Будапешті в 1896 році (у співпраці з Г.Влісловским). У вступі подається досить детальний опис граматики ромської мови, причому порівнюється граматика угорських та румунських ромів. У етнографічній частині описується не тільки ромські побут і одяг, а й музика, подаються тексти пісень, заклинання, приказки, прокльони тощо. Ця окрема глава у "Великій Академічній Енциклопедії" написана так грунтовно, що її би вистачило принаймні на окрему книгу.

Ерцгерцог писав про ромів не з точки зору стороннього споглядача, а з позиції людини, яка жила безпосередньо у ромському середовищі, тривалий час вивчала і аналізувала його.

У 1984 році розпочалася побудова постійного житла для ромських сімей в Угорщині. Для цього тим, хто хотів уже не кочувати, а жити на постійному місці, видавалися документи - свідоцтва на житло. У це ерцгерцог вкладав чимало власних коштів. Ромам виділялася певна сума грошей для придбання повного сільськогосподарського реманенту або для того, щоб вони працювали як ковалі. Причому у всіх роботах мали брати участь і діти, які виконували легкі завдання: збір ріпи, висаджування і догляд за деревами, допомога дорослим під час праці на полях. За свою роботу всі отримували платню, і, в першу чергу, жінки і діти. Вони також вчилися пекти хліб, шити одяг. Кожен, хто працював, отримував 400 корун щорічно. Ця сума складалася зі щотижневих виплат у суботу, при цьому суворо пильнували, щоб гроші не витрачалися на алкоголь.

За здоров'ям слідкували. Лікування було безкоштовне, відшкодування вартості ліків йшло за рахунок панства. Тяжкохворих лікували у лікарнях за кошти місцевої влади.

Для ромських дітей віком від 6 до 15 років у зимові місяці працювала школа. Хлопці вивчали грамоту без розподілу на вікові групи. Дівчата навчалися, в першу чергу, відмінно вести домашнє господарство, а також пошиттю одягу, ткацтву, вишиванню.

(Закінчення на 10 стор.)

* Титул ерцгерцога встановлено усім членам Габсбурзької родини Фрідріхом III у 1453 р.

"Крильми змахнути - й до небес..."

"Пгакенца те ґуран - джі ко чейрі"

НОВІ КНИГИ

• лариса лебединець
• любов огниста

"Любов огниста" (Одеса, "Друкарський дім", 2005) - друга книжка 17-річної Лариси Лебединець із Коростеня. Перша її збірка "Струни поривань" вийшла минулого року.

Порівнювати їх не можу, оскільки першої книжки юної поетеси в руках, на жаль, не тримала. "На жаль" - тому, що завжди хочеться побачити зростання автора - як духовне, так і художнє.

Хоча з окремими віршами Лариси Лебединець, а також з її першими журналістськими спробами і цілком зрілою публіцистикою знайома: вони друкувалися в нашій газеті "Романі Яг".

Українська поезія багата на любовну лірику - починаючи з класиків і закінчуючи нинішніми поетами різного віку, - всі вони віддали, так би мовити, данину темі кохання. Особливо - поетеси. Та й кому, як не жінці, осягати її глибини й висоти? Жіноча вразливість і відкритість, риси, які у житті сприймаються не всіма, а їхній власниці часто додають страждань, у поезії стають у пригоді - вони "вирощують", немов перлини, справжню поезію.

Проте нечасто поетеси присвячують усю збірку одній темі - темі кохання, а значить - розкривають свою душу навстіж - з усіма її переживаннями, болями, радощами, сумнівами...

"Збірка "Любов огниста" - суголосся почувань, поривань, сум'ять думок, часами світлих, а часами гірких, - все те, що приносить молодій людині перше кохання", - пише в передмові до нової книжки Лариси Лебединець поет Василь Сагайдак, у літературному семінарі якого займається дівчина.

Отже, "Любов огниста" - вся про кохання у різних його проявах. І хоча у збірці чимало розпачу, зневіри в собі і своїй долі, хоча - "я блукаю в ріці гіркоти / ця безвихідь лякає", - проте загальний настрій її оптимістичний. Недаремно крізь "зради себе в собі", "марення та ілюзії ночі", зневірення і страждання - пробивається надія, яка спочатку "моя надія - не моя", а потім:

і доти світ сміється,
допок ми жнем надію.

Це вже по-дорослому мудро. І таких рядків у збірці чимало. Відчувається, що лірична героїня книжки "Любов огниста" - людина сильна, розумна і не по літах мудра. Хто з нас у 17 років уже знав, що:

злітаси орлом,
щоб каменем впасти,
між злом і добром
сховалося щастя.

У молодому віці всі кольори або чорні, або білі, і мудрість у тому, щоб зрозуміти: істина - посередині. Лірична героїня книги Лариси сама пробує "вишивати власну долю". Та Доля, Судьба, Рок - діють за власними законами, і часто бажання людини не збігаються з її кармою, бо всі ми маємо свою карму відпрацювати. Тому в душі то - "порожнеча для мрій у журбі", то віра в те, що "завтра буде день на славу..."

І тому такі нерідкі звертання до долі: "о доле, зрань, та не згуби", або: "о доленько моя / пошли мені грозу..." Бо краще гроза, ніж спокій у душі і серці, краще - кохання з усіма його стражданнями, ніж вакуумна порожнеча, в якій не може зрости ні рядка. А для поета це дуже важливо. Кохання надихає нас завжди на "високість", на поезію, на зліт - від буденності, від прози життя.

а дві свічі очіють
зіницями любови, -
паланням душі гріють,
аби дозріти в слові, -

пише Лариса Лебединець у вірші "Здивування", на мій погляд, одному з кращих у збірці, серед таких, як "Тремтливий дотик", "Безкрая печаль", "Ноктюрн", "Весняне", "Мені і вічності замало" та інших. Кохання і духовність - це два крила, які нас тримають. Ось чому лірична героїня книжки "Любов огниста" нерідко з тугою промовляє:

злетіти хочу я у вись,
де місяць жовтолиций,

або: "крильми змахнути - й до небес", щоб "зоставити буденність на межі"; або: "... соловій душі злетів у вись, де спить весна" (вірш "Осінній лист").

Вже у такому юному віці поетеса зріло розуміє, що життя не можна розпорошувати на дрібниці.

боюся втратити хвилину,
Всевишнім послану мені, -

пише вона у вірші "Мені і вічності замало". Бо цієї вічності "замало / і для життя і каяття".

Багато в збірці "Любов огниста" гарних віршів, поетичних образів, які засвідчують своєрідність поетики саме Лариси Лебединець. Це і "до нас іде весна - зелено йде по білім"; і "блакитний шепіт ручая / пречистого, як мрія...", і "шукає вигадка гармоній...", і "чи наша мрія буде, мов / кораблик паперовий, - / що плив, допоки не намок"; і "ми виклик кинули мечу. / було за що змагатись". І багато-багато інших рядків, які, приємно навіть дивують своєю літературною вправністю, щоб не сказати - майстерністю.

Єдине, що весь час, коли читала цю цікаву збірку, мов ножем по склу, дряпало мене, це - графічне оформлення віршів, тобто маленька літера після крапок, знаків питання та оклику. Я розумію, що це, певно, зараз модно (за західними зразками), проте тоді вже не треба ставити жодного розділового знаку. А втім, звичайно, то лише моя особиста думка і, можливо, іншому читачеві це не заважає сприймати думку автора й відчувати красу його поезії.

Вітаю Ларису Лебединець із маленькою, але насиченою почуттями, думками, настроями дуже поетичною новою книжкою. Успіхів у подальшій роботі над Словом. Хай і надалі "гаптується нить, народжена в муці".

Людмила Кудрявська,
член Національної Спілки письменників України

Морські кочівники

ГЕОГРАФІЯ

Баре паєске вандруне

Людство використовує різні способи виживання в різноманітних географічних умовах. Чомусь вважається, що кочування - це прерогатива тільки ромів, і цьому процесу надається негативний підтекст.

Однак, спосіб життя певних груп людей пов'язаний саме з кочівлею. Серед них і група так званих "морських циган", мокенів, які кочують серед островів Андаманського моря, біля побережжя М'янми (колишньої Бірми). Таких островів нараховується 800. Вони розкидані на відстані 400 км вздовж цього побережжя.

З мокенами, представниками кочового автронезійського народу - взяв інтерв'ю журналіст Жак Іванофф, який вивчав жителів-кочівників з 1982 року слідом за своїм батьком П'єром Іванофф. Унікальні фото зробив Нікола Рейнар (одне з них публікуємо).

Народ мокени, який на сьогодні нараховує лише близько тисячі осіб, протягом усієї його історії переслідували то британці, то японці, то тайці, то бірманці. З них вимагали сплати податків та примушували працювати на шахтах і фермах, забороняли з'являтися в зонах жвавої торгівлі. А недавно уряд М'янми, за прикладом Таїланду, спробував назавжди поселити мокенів у національному парку, перетворивши їх на туристичний об'єкт. Кочівники встояли, але загроза насильницького переходу до осілого життя залишилася.

Мокени - жителі тихоокеанських островів - залишаються на суші лише під час мусонів. Вони кочують від острова до острова, флотиліями по сім і більше кабангів (човнів), заробляючи собі на життя тим, що добувають у морі. Вони - хороші пірнальники, ловлять рибу руками, збирають молюски. Коли ж мокени живуть на суші, чоловіки полюють на диких островах. Жінки з піснями обстежують побережжя і ротанговими паличками викопують з піску молюсків. Діти ж у цей час навчаються виготовляти гарпуни і вчаться у старших ловити рибу.

Мокени - душа архіпелагу Мергуї. Вони уособлюють собою той світ, який почав руйнуватися.

Недавнє цунамі, яке своєю величезною хвилею накрило і острови, де проживали мокени, заподіяло їм чималу шкоду. Проте носії цієї своєрідної культури збереглися.

Матеріал підготувала
Олена Бойко

Рада Європи спостерігатиме

В Україні вперше відбулися парламентські слухання, присвячені проблемам ромів. Представники громадських організацій разом із депутатами погодили ряд рекомендацій, що будуть передані у Верховну Раду, Кабінет Міністрів і Генеральну прокуратуру.

Згідно з даними перепису населення, в Україні проживають 47 тисяч ромів, щоправда, самі роми говорять, що їх разів у десять більше. Багато хто просто воліють приховувати свою національність. Адже влаштуватися на роботу і навіть записати дитину в школу їм досить складно.

Олександр Фельдман, голова Асоціації національно-культурних об'єднань України, зазначив: "Про те, що ми європейська країна, говоримо дуже багато, але 2 роки елементарно не можемо прийняти закон, без якого не може бути взагалі ніякого просування - це Закон про нацменшини України".

За тим, як живеться ромам в Україні, тепер буде спостерігати і Рада Європи. З цією метою навіть вирішено створити моніторинговий комітет.

Генрі Чіклуна, координатор Ради Європи з питань ромів говорить: "Ми вирішили працювати за фактом. Тобто, ми будемо відвідувати конкретні родини, дивитися, як змінилася ситуація, а потім уже робити відповідні висновки".

Пропозицій та рекомендацій делегати зібрали цілу папку. Матеріали будуть відправлені практично в кожне міністерство і парламентський комітет. Отже, під час наступних слухань будуть обговорюватися вже конкретні результати.

Ірина Юсупова

На світлині: *Генрі Чіклуна на слуханнях.*

Ионастар

ШЭРО 8

Свэнто Бахтало Лав

"- Якби Бог був Отець ваш, ви б любили Мене, бо від Бога Я вийшов і прийшов, а не від Себе ж Самого прийшов Я, а Мене Він послав. Чому мови Мосї ви не розумієте? Бо не можете чути ви слова Мого. Ваш батько - диявол, і пожадливості батька свого ви виконувати хочете. Він був душогуб споконвіку..."

Олександр Мень, "Син людський", Львів, Монастир монахів студійського уставу, видавничий відділ "Свічадо", 1994 ст.123

ИСУСО ТАЙ АВРААМО

48. Пэ кадэла пхэндэ Лэсти Иудея: "Чи на чяче пхэнах, со Ту - Самарянино, тай со бэнг дэ Тут бэшэл?"

49. Пэ кадэла лава Исусо пхэнэн лэнди: "Дэ ман бэнгэ нэнай, нэ Мэ ваздав патив Мурэ Дадэсти, а тумэ бипативарэн Ман.

50. Мэ на родав Пэсти патив: исин Кодэва, ко родэл тай Ко сундисарэл.

51. Чачимаґа чачимо пхэнав тумэнди: кодэва, ко сфирисарэла лава Мурэ, никала на мэрэла".

52. Иудея пхэнэнас Лэсти: "Акана джянах, со бэнг дэ Тут: Авраамо муля тай англунаря, ай Ту пхэнэх: "Ко сфирисарэла лава Мурэ, никала на мэрэла".

53. Ту, со барэдэр амарэ дадэстар, Авраамостар, саво муля; тай англунаря помуле: соґа Ту Еджино Пэ тирэх?"

54. Пхэнэнас лэнди Исусо: "Кала Мэ Еджино Пэсти ваздав патив, тунчи патив Мури нисо на ачел. Мури патив ваздэл Дад Муро, пала Ка тумэ пхэнэн, со Вов тумаро Дэвэл.

55. Тумэ никала на джянгле Лэ, ай Мэ джянав Лэ; тай кала пхэнава, со Мэ на джянав Лэ, авава кацаво хохавно, сар тумэ. Нэ Мэ джянав Лэ тай сфирисарав лав Лэхкоро.

56. Авраамо, дад тумаро, авэлас лошало тэ удыкхэл диво Муро; тай удыкхля, тай лошиля".

57. Пэ кадэла лава пхэнэн Лэсти Иудея: "Тути нэнай инте пандэша бэрш, тай Ту дыкхлян Авраамо?"

58. Исусо пхэнэл лэнди: "Чачимаґа чачимо пхэнав тумэнди: ды кодэлэ, сар Авраамо сля, Мэ аввавас".

59. Тунчи лиле бара, соб тэ чувэ пэ Исусо, нэ Вов гаравдапэ лэндар тай выджиля храмостар машкар лэн, тай джиля дурэдэр.

Переклад
Миколи Бурлуцького
та Олени Марчук

Поради від Ради
Драбаріпе кгатаре Рада

з 3 по 17 травня

Овен – та інформація, яку ви отримали минулого тижня, потребує осмислення, негайно прийняте рішення може бути помилковим. Гроші вам знадобляться, щоб зробити приємне собі та друзям. Будьте уважні до своїх колег, не всі зараз відкриті для діалогу. В особистому житті усе гаразд. Будьте уважні до свого здоров'я, можливі інфекційні захворювання.

Телець - родичі, яким ви хочете допомогти, на жаль, цією нагодою не скористаються. Але ваша щедрість до родини буде безмежною. Дружні контакти допоможуть заробити гроші, участь у нових проектах дуже цьому сприяє. У святкові дні на вас чекає важка праця. Особисті стосунки стабільні. Горло та бронхи слабке місце у травні.

Близнята – у справах купівлі та продажу отримаєте допомогу від Терезів або Водоліїв, але намагайтесь скоріше оформити "казьоні" папери. Від вашої спритності залежить ваш прибуток. Зміна місця хоча б на деякий час додасть вам ковток свіжого повітря. Сміливо освідчуйтесь в кохання, від вас цього чекають. Тепліше вдягайтесь, бережіть нирки.

Рак - спілкування з великою кількістю людей може надати додатковий прибуток. Майнові питання можна вирішити дуже успішно у найближчі два тижні. Бажано не з'ясовувати стосунків із старшими родичами, бо це може скінчитися не дуже добре. Консультація лікаря з приводу стану вашої нервової системи буде корисна. Але найкраще, що на вас чекає у травні, це приємні особисті стосунки!

Лев - важка фізична робота принесе успішні результати. Нові справи у найближчі два тижні краще не починати. Зайва відповідальність, що ви взяли на себе, на жаль, не дає змогу проявити себе близьким людям. Матеріальне становище скромно-стабільне. З торговельними справами будьте обережними. Стан здоров'я залежить від вашого ставлення до себе. Слідкуйте за тиском.

Діва - подорож, яка відбулася нещодавно, поставить перед вами складні питання. Зустрічі та робочі стосунки будуть успішними, якщо ви будете відкритими та доброзичливими. Матеріальне становище непогане, але багата не та людина, яка отримує, а та, що віддає. Спілкування у родині буде приємне, ваша увага та турбота будуть помічені. Бажано перевірити серце та судини.

Терези – через велику навантаженість у вас бракує часу на особисте життя та спілкування з приємними людьми, але порятунок потопаючих- справа рук самих потопаючих. Бажано розкласти гроші по конвертах, щоб відокремити повсякденні витрати від стратегічних. Стосунки з колегами зігріють вам душу та допоможуть вирішити складні ситуації. Особисте життя спокійно-приємне, але кохана людина потребує уваги до себе. Лікуйте горло та суглоби.

Скорпіон - радійте що маєте роботу. Якщо сумлінно до неї ставитись, то можна заробити непогані гроші. Стережіться фальшивих друзів, що знайомство з вами використовують як засіб додаткового заробітку. Скористуйтеся шансом поновити та зігріти давні особисті стосунки. Це надихне вас і вашого партнера на нові звершення, а, можливо, від цього з'являться і нащадки. Здоров'я залежить на сто відсотків від вашого настрою.

Стрілець - на вас чекає напружений період. Вам корисно вибрати чітку позицію й окреслити коло надійних партнерів. Гроші вам потрібні для спілкування та подарунків, але приємну річ для себе теж можете дозволити, наприклад, відвідайте виставу, чи купіть квіти. Жертва заради колег буде достойно оцінена, та за вашою спиною багато пліток. Будьте уважні до шлунка та печінки.

Козеріг - ваші дипломатичні якості зараз будуть дуже доречні, вирішення соціальних конфліктів - важливі справи у найближчі два тижні. Старанно підготуйтесь до подорожі, у якій на вас чекає важлива зустріч. Купівля та продаж зараз не дуже будуть доречними, особливо якщо це стосується нерухомості чи транспорту. Бажано позбавитись боргів, а от позичати кому-небуть не бійтесь. Особисте життя буде хвилювати, як і завжди на весні. Бережіть органи дихання.

Водолій - зараз не найгірший період у вашому житті, та треба не тільки відпочивати, а й активно діяти. Бо "під лежачий камінь вода не тече". У найближчий час не слід довіряти обіцянкам щодо матеріального забезпечення, від кого б вони не надходили. Розраховуйте тільки на себе, а якщо обіцянки здійсняться - це буде приємним сюрпризом. У приватному житті все гаразд. Вітаміни, свіже повітря та помірні фізичні навантаження - те, що вам потрібно.

Риби - на вас чекає творча робота, можливі нові знайомства. Сприятливий період для вирішення важливих матеріальних проблем. Старі друзі будуть разом із вами брати участь у новій справі, що додасть сенс до вашого життя. Суперечливі питання минулого місяця вирішаться на вашу користь самі собою. Матеріальна винагорода за вашу сумлінну працю буде достойна, але згодом у гаманці мало що залишиться. Здоров'я не зашкодить почувати себе щасливим!

РОМАНІ ЯГ
Газета Закарпатського ромського культурно-просвітнього товариства
Реєстраційне свідоцтво серія КВ №5877 від 20.02.2002 р.
Газета виходить за підтримки Європейської комісії та Інституту Відкритого Суспільства (м.Будапешт)
Шеф-редактор Аладар АДАМ
Редактор Євгенія НАВРОЦЬКА
Редакція не завжди поділяє позицію авторів. За точність наведених фактів відповідає автор. Редакція зберігає за собою право виправляти мову і скорочувати матеріали.
Повний або частковий передрук матеріалів дозволяється лише з посиланням на "Романі Яг"
АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: м.Ужгород, вул.Дунаєвського, 18, телефакс (03122) 61-39-56.
E-mail: ry@mail.uzhgorod.ua
http://www.romaniyag.uz.ua
Віддруковано в Ужгородській міській друкарні, вул. Руська, 13. Умовн. друк. арк. 2,5. Тираж 2500. Зам. №

НА ДОПОМОГУ РОМСЬКИМ НЕДІЛЬНИМ ШКОЛАМ

У ПРИГОДІ

Ішов раз лев на полювання і зустрів мишку. Хотів її з'їсти, вже й лапою надушив. А мишка й каже йому:

- Ой леве, могутній владарю! Не їж мене, змилуйся наді мною, бідною, маленькою мишкою! Я тобі за це в пригоді стану!

Засміявся лев:

- Ти мені в пригоді станеш? Якась нещасна мишка - мені, цареві над звірами, в пригоді може стати?! У якій же це пригоді?

- А хто може теє знати, - каже мишка, - тільки благаю я тебе - зглянься наді мною!

Зглянувся лев, пустив мишку. Подякувала вона й побігла швиденько до своєї нірки.

Коли це, за яким часом, попався лев у тенета. Б'ється, сердешний, борсається в тенетах, нічого не зробить - ще гірше заплутався в сітку. Аж де-не-де взялася мишка, - одну петельку перегризла, другу... Як заходилася, то таку дірку в тенетах зробила, що й лев виліз! Тоді мишка й каже левові:

- А що, бачиш, і я, маленька мишка, тобі в пригоді стала!

- Бачу, - каже лев, - віддячила ти мені і навчила мене!.. Спасибі тобі.

Записала Олена Пчілка

АНДО АРАКГАДІПЕ

Джалас песке орослано андо веш аракгел пес ле шиміякоса. Камлас лес те хал, аба о пунро шутас пре лесте те тасавел лес. Ай о шиміяко пгенел леске:

- Ой орослано, ту сан май баро ай зорало! На ха ман, рудісар пре манде, ґейро, ціноно шиміяко сом! Ме туке пала кадо керава лаче бувтя!

Асаяс о орослано:

- Ту манґе кераса лаче бувтя? Варесаво чороро шиміяко - манґе, краєске (тагареске) пре саворе алати (звіри) ту шай жутис ман? Анде саве касаве бувтя?

- Ай кон шай джанел, - пгенел о шиміяко, - фері манґав ме тут - сонусар ман!..

Дикгел о орослано, ай муклас ле шиміякос. Наїсардя (палікердя) вов ай нашлас май сіґо ке пескері хев (ґропа).

Варесар анде екґ врама, пейлас о орослано анде шейлескі сітка. Марел пес, ґейро, шудел пес анде шейлескі сітка, наштик керел канчі - інке май зоралес улусардя пес анде сітка. Пре барі бахт авел о шиміяко, - ай лас те раґі о шейло, раґі, раґі, ай кердас барі хев (ґропа) анде сітка. Кердас барі хев ай авілас аврі о орслано! Атунчі о шиміяко пгенел ле орослановске:

- Но со, дикгес, ме сом ціноно шиміяко, кердем туке лачі бувті:

- Дикгав, - пгенел о орослано, - наїсардян ту манґе ай сітярдан ман!.. Наїс туке.

Переклад Аладара Адама

ЕРЦГЕРЦОГ ЙОЗЕФ КАРОЛ ЛЮДОВІК ГАБСБУРГ - ЙОГО ВИСОКІСТЬ, РОМОЛОГ

(Продовження. Поч. на 8 стор.)

Порядок забезпечували поліцейські з містечка Меієргоф, які втручалися у випадках масових заворушень.

Проте сам досвід, найкращі спроби і наміри стосовно ромів - зміна їхнього способу життя, ведення господарства, кочівництва, залучення до занять традиційними ремеслами, тобто, все те, що докорінно міняло віками встановлений устрій, без зміни зовнішнього оточення - були невдалими. Роми відмовлялися селитися у нових будинках, мотивуючи це тим, що в них ходить чудовисько - ruvanus - вовкодави. Вони не хотіли відправляти хворих до лікарень, а тримали їх, як у давнину, на окраїні своїх колоній, почали споживати багато алкоголю і тін. Не треба забувати і того, що оселення ромів в окрузі Сейкешфегерварі носило експериментальний характер. Подібні заходи були започатковані ще прабабусею ерцгерцога імператрицею Марією-Терезією та її сином Йозефом II, які теж започатковували нововведення щодо ромів. Навіть у переписах населення записували їх не ромами, а новоугорцями. Проте ерцгерцог робив це набагато цивілізованіше, виходячи з розмаїття їхньої культури, мови, музики. В першу чергу, він не допускав змін на кшталт "перетворити злих ромів на добрих осілих", а навпаки широко пропагував красу, культуру ромів, уболівав за розвиток їхньої мови, водночас поглиблюючи і свої знання.

Його кроками у поліпшенні життя ромів була не асиміляція, а зменшення їхньої бідності, неграмотності, збереження етнічної самобутності та права на повноправне життя в Австро-Угорській монархії. І в цьому ерцгерцог Йозеф виступив першим із монархів Європи.

Його Високість ерцгерцог Йозеф Карол Людовік Габсбург помер 13 червня 1905 року і похований у Будапешті.

Єва Сюрет, за матеріалами збірника "Romano dzaniben"

ПГЕРАСА

Прийшов чоловік п'яний, а дружина й каже:

- Мішку, нарубай дров, бо нема на чому їсти зварити.

- А ти вважай, що мене нема вдома, - відповів чоловік і пішов спати.

Прокинувся вранці:

- Давай, жінко, снідати.

- А я вважала, що тебе нема вдома і нічого не варила, - відповіла дружина.

♣ ♦ ♥ ♠

Авілас о хулай мато, ай е ромні пгенел:

- Мішку, чінґер кашта, ке най соса хабен кіравас (тавас).

- Ай ту ґіндис со ме кгейре сом, - пгенел о хулай ай ґейлас те совел.

Уштел детеґара:

- Де, хуланіє, те хав.

- Ай ме ґіндяс (думінас) со тут чи сан кгейре, ай чи кірадем канчі, - пгенел е хулані.

♣ ♦ ♥ ♠

- Марці, чому ти такий замурзаний? - питає дядько. - Я навіть можу вгадати, що ти їв сьогодні.

- Вгадайте!

- Яєчню.

- От і не вгадали. Яєчню я ще вчора їв.

♣ ♦ ♥ ♠

Марці, состар ту касаво мелало сан? - пгучел о нано. - Ме шай пгенав, со ту ададіве халан.

- Пгенен!

- Пейке анре.

- Ой начачіпе. Пейке анре ме інке араті халем.

РОМАНЕ ХАБЕНАТА

КУРЯТИНА З ГРІНКАМИ

Зварити жирну курку, відрізати з грудинки 4 видовжені шматки м'яса. Відрізати від батона 4 скибки, підсмажити їх на маслі і викласти на тарілку. На грінки покласти м'ясо і залити такою підливою: білу запражку розвести бульйоном, процідити через сито, додати підсмажені печериці, скропити лимоном, посипати цукром і проварити.

КГАХНІ ШУВКЕ МАНРЕСА

Кіравес (тавес) тгувля кгахня, чинґрес анда колін штар лунґе котора маса. Атунчі чинґрес кгатаро батоно штар котора, пекес лен пре олія ай шувес про теярі. Про шувко манро шувес мас опрал шувес ранташи: парно ранташо гаміс зумінаса, шорес пріґ е сіта, додес пейке бураца, опрал аврі кікідес цитрона, шорес цукоро ай кіравес (тавес).

ІГРИ З ПРИСЛІВ'ЯМИ І ПРИКАЗКАМИ

Пропонуємо читачам подумати, яка з цих приказок зайва

Правду в приказках шукай.
Чачіпе анде пгераса роде.
Яку дружбу заведеш, таке й життя проведеш.
Анде саво амаліпе джаса, анде касаво трайо джаса.
Прислів'я та приказки збагачують людину.
Лава ай пгераса барвалісарен е манушен.
Приказка у мові, як сіль у страві.
Пгераса анде чгіб, сар лон андо хабен.

(Єва- Аладар)